

ВІСТНИК

(Nachrichtenblatt
des Bundes
zur Befreiung der Ukraina)

Союза визволення України

Виходить що тижня в неділю.

Річна передплата виносить 15 К., 15 Мар., 3 Дол., 6 рублів,
піврічна 8 К., 3 рублі, квартална 4 К. 50 сот., 1.75 руб.
Кожда зміна адреси 50 с. Ціна сього числа 40 сот., 15 коп.

Редагує Комітет.

Видає і відповідає за редакцію: Микола Троцький.

Адреса редакції: Wien VIII., Josefstädterstraße 79, II, Tür 19.

Адміністрація: Tür 6. Телефон: 13430. Чек. конто: ч. 107.090.

Менших рукописей і віршів не звертаєть ся; з приводу того не входить ся в ніяку переписку.

IV рік. Ч. 28.

Відень, 8-го липня 1917.

Ч. 158

ПРОСИМО ВІДНОВИТИ ПЕРЕДПЛАТУ, ИНАКШЕ ЗДЕРЖИТЬ СЯ ВИСИЛКУ ВІСТНИКА.

Російське правительство відкидає домагання Української Центральної Ради.

Яко вислів волі цілого українського народу, виявленої на загально-українським конгресі, на військових і інших українських з'їздах Українська Центральна Рада, що є верховним органом національної політики українського народу, через спеціальну делегацію передала тимчасовому правительству та петроградській Раді робітничих і салдатських депутатів декларацію з такими жаданнями, які негайно задовольти домагала ся: 1. Видання правительственного акту, в яким в тій чи иншій формі висловлено б засадниче доброзичливе відношення до гасла автономії України. 2. Немигучість поставлення української справи на обговорення міжнародної конференції в звязку з долею Галичини й частинами української землі, окупованої Німцями, примушує негайно розв'язати в засаді питання про участь у сій конференції представників українського народу, бо така участь вимагає негайного здійснення підготовчих практичних заходів. 3. Для всебічного ознайомлення правительства з настроями на Україні та жаданнями українського населення треба утворити при тимчасовім правительстві посаду окремого комісара в справах України. 4. В губерніях з українським населенням повинні бути окремі українські комісари. 5. В інтересах збільшення бойової сили армії та відновлення дисципліни необхідно виділити Українців в окремі військові частини, як поза фронтом, так по можности і на фронті. 6. Призану тимчасовим правительством українізацію народної школи необхідно поширити на середню і вищу школу. 7. Відповідальні посади, як світської, так і духовної адміністрації на Україні треба замінити людьми, які користують ся довірем населення, говорять його мовою, знайомі з його жаданнями. 8. Для задоволення національно-культурних потреб народу необхідно видати з державного скарбу до розпорядимости Центральної Ради відповідні суми. 9. Необхідно дозволити поворот до Рідного Краю тим закордонним Українцям, яких неправно виселено з місць їх побуту, а також улекшити долю Українців Галичан, розмістивши їх в українських губерніях.

Для розгляду сих українських домагань правительство покликало особну комісію. „Русское Слово“ з дня 7 червня н. ст. доносить, що українська делегація в Петрограді прислала до Центральної Української Ради у Києві телеграму з повідомленням про перебіг засідань утвореної правительством комісії в справі національних жадань Українців. У те-

леграмі говорить ся: „Відбуло ся перше засідання комісії з делегатами. Перша точка викликала палкі дебати. Постановлено, що правительство в своїм акті може признати право України на національне самоозначення, але не згадуючи слова „автономія“. Жадання участі в мировій конференції можна задовольнити лишень умовно. На українізацію війська довго не годили ся. Загалом комісія є проти утворення окремої армії, але признала можливим допустити часткову українізацію. На думку комісії автономія можлива лише в межах економічної єдности. Цілковита автономія відокремить Росію від Чорного моря“.

Ся вістка ще не могла б позбавити надії Українців на якісь уступки правительства, але ось в „Биржевых Відомостях“ з 15 червня н. ст. находимо вістку про цілковите відкинення правительством жадань Центральної Української Ради. Читаємо тут, що на засіданню тимчасового правительства вислухано декларації Української Центральної Ради у Києві, яка торкаєть ся справи принципіального признання автономії України й негайного здійснення деяких заходів у справі реформи управи в українських губерніях. Товариш міністра внутрішніх справ Д. Щепкин, під предієдательством котрого відбула ся тимчасова нарада, при участі окремої делегації від Ради, представив тимчасовому правительству подрібно погляди на всі справи, виложені в декларації. Вислухавши реферату, тимчасове правительство не признало можливим задовольнити жадання Ради, виходячи передовсім з того становища, що всі питання, звязані з автономією, як України, так і інших областей держави можуть розв'язати тільки Установчі Збори.

Отже всі питання, звязані з автономією, се значить і питання українізації адміністрації, війська, школи і т. ин. правительство відкладає до порішення Установчим Зборам, хоч в інших випадках, напр. у фінляндській і польській справі правительство, не дожидуючи порішення Установчих Зборів, не тільки признало право обох сих народів на державну самостійність у звязку з Росією, але й поробило практичні кроки до розширення політичних прав Фінляндії і до ліквідації російського правління у Польщі. А Українці мусять ждати на порішення Установчих Зборів навіть з такими справами, як середні й вищі школи. Чому-ж така не-однакова міра?

Самозрозумілі та в усякім разі не порушуючі державної єдності Росії домагання Української Центральної Ради зустрічають у російського правительства рішучий опір. Чому? Бо російські демократи й соціалісти хочуть зберегти й для демократичної Росії суверенні права над усіма неросійськими народами, що входять тепер в склад російської держави. Вони не хочуть допустити до жадної зміни внутрішньої конструкції Росії і старатимуться не допустити до того, а коли йдуть на уступки напр. Полякам, то длятого, що не мають вже у себе ані клаптя польської землі, а Фінляндцям дають розширення їх прав длятого, що ся країна туй-туй може цілковито порвати всяку звязь з Росією. Але ані в однім ані в другім випадку Росіяне не думають зрікати ся своїх „суверенних“ прав, бо вони вірні наслідники утвореного царизмом централізму.

„Биржевыя Вѣдомости“ з 15 червня н. ст. в статі, присвяченій фінляндським справам, висловлюють ся про „суверенність“ Росії, се зн. Великої Росії, над іншими народами цілком ясно й відкрито. „Приймаючи розширення прав фінляндського сенату, — читаємо тут, — Росія не прийме політичного відокремлення Фінляндії. Суверенні права Росії повинні лишити ся в силі. З того, що революція усунула великого фінляндського князя, ще не виходить, що Росія втратила верховні права в Фінляндії“... „Сей наш погляд — читаємо далі — можна однаково приложити до всіх сепаратистичних змагань усіх народностей, котрі входять у склад Росії як єдиної імперії“. „... Як не можна прийняти домагання Українців права представництва на будучій міжнародній мировій конференції, котре домагання ставить Україну в державно незалежне становище від Росії, так само не можна прийняти й фінляндського змагання до такої повноти прав самоуправи, яка відривала-б Фінляндію від Росії. Се було-б порушенням прав і інтересів цілости в користь частини, зневагою до історичних прав Росії й зіпсованням (?) демократичних завдань російської революції, котра не ставить собі цілю зруйнувати єдність великого краю і розбити його на безпомічні »самостійні« клаптики“.

Ясніше не треба вже говорити. І коли часопис в сій самій статі повторяє, що „повна національна, культурна й місцева автономія се природний і законний висновок з демократичного кодексу революції“, а се тільки завивання в бавовну безоглядної централістичної позиції, яка не хоче знати жадних „клаптиків“, тільки цілість і неподільність Росії.

Яку дають відповідь Українці, на се становище Росіяне у національній справі, про се доносить „Рѣчь“ з 15 червня н. ст. Подає вона, що на всеукраїнським селянським зїзді у Києві Степаненко вніс пропозицію про повне відокремлення України, причім Центральна Рада повинна проголосити себе тимчасовим українським правительством. Починаючи від 28 липня н. ст., всі податки, як домагав ся Степаненко, треба платити українському правительству.

Іншої відповіді не може бути!

Чи перед українською військовою революцією?

Справа українського війська в звязку з іншими домаганнями Українців, чим далі, тим більше загострює російсько-українські відносини. Опір Росіяне против українських домагань готовий викликати відкритую революційну боротьбу України проти Росії.

Як відомо, окрема нарада в головній російській кватирі при участі міністра Керенського прийшла до висновку, що переформування армії і творення нових полків у теперішній час неможливі, але з огляду на вперте домагання українських громадянських організацій бачити військові частини під українськими прапорами ухвалено зукраїнітити три корпуси армії, що знаходять ся на південно-західнім фронті. Ті корпуси будуть доповнювати ся виключно Українцями доти, доки всі три корпуси не будуть складати ся цілком з українського елемента, як салдатського, так і офі-

церського. Потім корпуси будуть названі українськими. Вони дістануть українські прапори. Перший український полк ім. Богдана Хмельницького, що знаходить ся у Києві, відішлеть ся до одного з тих корпусів.

З сього приводу, як доносить „Русское Слово“ з 8 червня н. ст., оголосив головний начальник київської (української) воєнної округи К. Оберучев широкий приказ по військом округи, в яким порушує й інші справи в звязку з змаганнями Українців до знаціоналізування армії. Правительство — говорить ся у приказі — дало вже відповідь на домагання, висловлені зорганізованими Українцями, затвердивши склад Українського Військового Генерального Комітету й дозволивши на формування одного українського полку з добровольців і необовязаних до військової служби. Хоч полк скомплетував ся не добровольцями, а салдатами, котрі в більшості самовільно покинули свої частини, однак міністер війни задовольнив прошенню признати сей полк першим українським полком ім. гетьмана Богдана Хмельницького, але під умовою, щоб до скінчення війни не було дальших формовань українських військових частей. Таким робом, не зважаючи на се, що в теперішню пору всяке нове формування і зміни в скомплетуванню вносять комплікації й навіть деяке порушення та пониження бойової здатности армії на фронті, все-таки йдучи назустріч бажанням Українців мати війська, які складають ся з самих Українців, тимчасове правительство дало можливість здійснення деяких починів у сім напрямі.

В теперішній час — говорить ся дальше в приказі К. Оберучева — я одержую з ріжних місць вістки, що збирають ся товпи салдатів з цілю формувати нові полки, що творять ся окремі українські військові ради, які деколи заступають загальні військові ради, що деякі частини військ під українським прапором усувають невігідних для них командантів, що сього прапору уживають військові частини длятого, щоб під його покривкою захищувати стації, пошту й телеграф.

Зазначивши сї прояви, К. Оберучев вказує, що Український Військовий Генеральний Комітет і організаційний комітет для формування українського полку добре розуміють, що означають такі окремі самостійні виступи в частях військ і гарнізонів, і повинні прийняти на себе провід у цілім руху серед малосвідомих Українців, бо сей рух може прийняти анархістичний характер. Сим організаціям К. Оберучев поручає поробити заходи в цілі недопущення таких виступів серед салдатів, деколи під проводом навіть і офіцерів, і не допускати порушення ладу під українським прапором. К. Оберучев висловлює переконання, що Українська Центральна Рада, котра знаходить ся поза компетенцією військових властей, покористуєть ся всім своїм моральним впливом, аби український рух у теперішнім часі не прийняв анархістичного характеру. Висловлюю переконання, — кінчить Оберучев свій приказ, — що зорганізовані українські сили незаінтересовані очевидно в тім, аби рух прийняв стихійний характер насильних виступів і викликав примару горожанської війни, та пороблять усеї заходи, щоб у постійнім контакті зі мною в пору попереджувати насильну акцію.

З сього приказу видно, що Українці не задоволили ся затвердженням „явочним порядком“ сформованого у Києві першого українського полку ім. Б. Хмельницького та приреченням повільного зукраїніщення трьох корпусів на південнім фронті, але дальше тим самим „явочним порядком“ беруть ся до формування нових українських полків та загально до повного знаціоналізування всіх військових частей, зложених з Українців. Оберучев називає се анархією і пониженням бойової здатности армії. Чи так воно є? Російська армія, як і ціла російська держава, впадає в шораз більшу анархію, не тому, що ріжні національності, а передовсім Українці, домагають ся повного знаціоналізування їхнього життя аж до сформування національних армій включно, а тому, що тимчасове правительство й російська революційна демократія не хоче понехати унаслідкованого

від старого ладу централізму, не хоче піти назустріч тим домаганням.

Поверх мільйона салдатів покинули фронт ще перед революцією і під час революції. Се переважно салдати Українці. Вони не бачили перед революцією ціли проливати свою кров. Тепер готові жертвувати своїм життям, але тільки під українською командою, під українським прапором, во ім'я волі України. Коли сей мільйон салдатів хоче повернути на фронт як українська армія і проти волі вищої команди армії організує ся в окремі українські військові частини, сеї роботи ніхто неупереджений не буде називати анархістичною й деструкційною, тільки строго конструкційним і пляномірним оздоровленням відносин в російській армії. До такого розуміння військового українського руху не можуть підняти ся російські централісти, бо вони далі стоять на точці погляду єдиності й неподільності Росії. Та се позиція доведе саме до протилежного вислідку, тоді як вчасне заспокоєння українських домагань могло б зм'якшити й силу й форму тих практичних кроків Українців до усамостійнення свого життя, які вони примушені тепер робити як протест проти безоглядної централістичної позиції тимчасового правительства й революційної демократії.

Як далеко йде боязнь тимчасового правительства, а навіть міністра Керенського перед усім, що йде до консолідування армії й держави через фактичне знаціоналізування життя населяючих Росію народів і зреформування армії на національній підставі, про се свідчить факт заборони другого українського військового зїзду у Києві.

Як доносить „День“ з 8 червня н. ст., український військовий генеральний комітет звернув ся до міністерства війни з просьбою видати розпорядок у справі висилки делегатів від Українців салдатів, матросів, офіцерів і урядників на український військовий зїзд, котрий скликають ся до Києва. В міністерстві вважають небажаними скликування національно-військових зїздів, що можуть внести дезорганізацію до армії. Остаточно ухвалу в сій справі відложено до часу повороту А. Керенського. В такім самім дусі в міністерстві відповідають на запити начальників фронтів, командантів флоту й округ. Учора питав про се й одержав таку відповідь адмірал Колчак.

По повороті до Петрограду Керенський згідно з опінією свого міністерства заборонив зїзд. Який „інструкційний“ ефект викликала ся заборона, видно з сього факту, про який доносять „Віржевия Вѣдомости“ з 14 червня н. ст. з Києва. На засіданні всеукраїнського селянського зїзду відчитано телеграму міністра війни Керенського, в котрій він у звязку з воєнними обставинами признає не на часі скликання другого українського військового зїзду. Зїзд признав розпорядок міністра нарушенням свободи зборів у відношенні до Українців і вислав тимчасовому правительству та петроградській Раді робітничих і салдатських депутатів телеграму такого змісту: „Звертаємо увагу на перший випадок нарушення закона свободи зборів, приложений міністром Керенським у відношенні до українського військового зїзду. Складаємо з себе відповідальність за можливі наслідки нарушення демократичних засад нового життя у відношенні до Українців і, висловлюючи рішучий протест, ждемо негайної відповіді на домагання, які предложила Українська Центральна Рада тимчасовому правительству“.

Зібране на зїзд зорганізоване українське селянство, яке найкраще знає настрої українських салдатів, складає з себе відповідальність за можливі наслідки заборони зїзду. Переторога цілком на місці й слухна, але Росіянам показала ся вона нахабністю, анархістичним кроком і ин., бо як смів хтось закидати революційному міністрови нарушення свободи зборів! Напр. „Віржевия Вѣдомости“ (з дня 14 червня н. ст.) містять цілу редакційну статтю з ріжними моральними під адресою Українців з приводу телеграми селянського зїзду та закінчують свою статтю саме тим, що лежить в основі опірного відношення правительства до українських домагань, а саме, що „непомірний зріст сепаратистичних змагань починає загрожувати єдності й цілості Росії“. На

жаль „Віржевия Вѣдомости“, як і ціла російська публична опінія, негодні зробити розумного висновку з констатування „непомірного зросту сепаратизму“, себо — так далеко піти назустріч „сепаратизмови“, аби поневолею досі народам було вигідно добровільно позістати в спільній звязи з великоруським народом. А всякі моралі можуть дійсно довести поодинокі народи тільки до повного відсепарування між собою.

Засобом до сього є лише відкрита оружна боротьба. Підіймаючи крик, що домагання й поступованне Українців ведуть до горожанської війни, російські централісти своїм опором супротив українських домагань саме провокують сю війну. Симптоми такого звороту подій є вже тепер. Як доносить „День“ з 8 червня н. ст. з Ростова на Дону під даютою 5-го червня н. ст., у відповідь на постанову місцевого виконавчого комітету салдатських і офіцерських депутатів з протестом проти національної армії велика група салдатів Українців з кількома офіцерами, а також з професором університету Данилевичем на чолі уладила вуличну демонстрацію з оркестрою музики. Демонстранти перервали засідання Ради робітничих і салдатських депутатів і поставили ультиматум видати їм оружжя й муніцію та призначити приміщення. В разі відмови грозять Українцям відїхати до Києва.

Домагання Українців відкинула рада. Чим історія закінчила ся, — не знаємо. Такі факти, як се зрештою стверджує приказ Оберучева, є масовим явищем. Відосібнені наразі протести Українців проти російських централістів можуть скоро перейти в загальну й зорганізовану оружну боротьбу загалом проти Росії. Чи київські події, про які подали ми звістки в попереднім числі за німецькою пресою, є початком сеї боротьби, відповіді на се ще не можна дати, бо не маємо автентичних відомостей про перебіг тих подій. Одначе нема сумніву, що зорганізовані українські сили, а передовсім український полк ім. Б. Хмельницького й інші частини військ, зложені з Українців, мусіли поважно зареагувати на заборону військового зїзду й на відкиненне правительством домагань Української Центральної Ради, коли по пізнішим відомостям Керенський узав назад свою заборону, а правительство нагло вислало своїх делегатів для навязання переговорів з Радою.

Будемо ждати дальшого розвитку подій в тій певности, що ставлений Росіянами опір проти здійснення українських домагань остаточно буде зломлений, а заслуга сього буде належати передовсім українським салдатам.

Кубанське й донське козацтво.

Дві козачі області — кубанська й донська заселені головним чином Українцями. Сі дві області, а також терська область та ставропольська губернія, що так само мають поважний процент українського населення, як і надкаспійська степова рівнина по правім боці довшньої Волги, заселена Калмуками, Ногайцями й ин. кочевими племенами, можна уважати географічною цілістю. Всі ті землі, з виїмкою Донської області й калмуцького степу, в економічній російській літературі називають ся Підкавказем. Нема ніяких підстав не зачисляти сюди й Донської області з огляду на те, що Підкавказє має лучність з Донщиною не тільки під загально-економічним оглядом (тяготінне цілого комплексу сих земель до портів Азовського й Чорного моря), а також під оглядом побутовим, правно-публичним, а головно під аграрним оглядом. Донські, кубанські й терські козаки володіють землями на осібних умовах. Мають вони осібну організацію управи, що значно вирізняє сі області від решти Росії, поносять вони великі військові тягарі.

При перебудові Росії на основі самоозначення народів і областей треба числити ся з сими особливостями козачих областей та, надавши їм одноцільний устрій, звязати їх з рештою українських земель Росії в один правно-державний організм. Спеціально треба тут обережно ставити ся до укла-

ду земельних відносин і захвати загально-російські шаблонні. Міжтим російські централісти й „уравнителі“ вже тепер посягають на освячені традицією права козаків, а міністер хліборобства Чернов заповів, що надвизка козацьких земель підлягатиме вивласненню на рівні з поміщицькою земельною власністю для наділення між чужосторонні елементи. Зрозуміла річ, що ця думка міністра Чернова викликала велике занепокоєння й обурення серед козаків. Ось що пише про це кореспондент „Биржевых Вѣдомостей“ (з дня 14 червня н. ст.) з Новочеркаську, столиці донських козаків:

„Необережно кинене міністром Черновим слово про козацькі землі є даліше на Дону предметом дуже живого обговорювання і правдоподібно дасть понуку для запитання на недалекий військовій раді. Добре, як на слова міністра Чернова глянуть яко на тактичну з точки погляду хвилі й авдиторії вічеву методу, котра не обов'язує до нічого. Але коли рада подивить ся на се яко на явний визов і підійме кинену рукавичку, може повстати колізія, що викличе дуже тяжкі наслідки. Настрій козацької маси такий, що вона нетільки не уступить і пяди землі, але зажадає звороту усіх земель, котрі колись належали до війська, а котрі під сим чи иншим претекстом відібрано від нього або продано в приватні руки. І щодо сього „козацьке слово тверде“, з ним прийдець ся рахувати ся. А подібні обіцянки населенню на чужий рахунок тільки дражнять козаків і витворюють зайве, а притім небезпечно осяче гніздо. Одиноке, щодо чого можна зговорити ся з козаками, — се справа військової виправи. Тут можна сподівати ся, що козаки підуть на уступки й не стануть домагати ся переложення тягарів на державу. — Хто такий Чернов, відки?... Хто назначив його міністром?... Там не було наших козаків, коли його назначували міністром, а нас мільони... Чують ся розворушені голоси по станицях“.

Ледво чи можна відмовити слухності сим запитанням козаків. І нема сумніву, що козаки себе відстоять.

Які жадання виставляють козаки під теперішню пору, про се довідуємо ся з постанов військової козачої Ради кубанських козаків у Катеринодарі, яка є новим свобідним органом козацької самоуправи. Військова Рада виробила й затвердила цілий кодекс директив, якими мають руководити ся виконавчий орган Ради й будучі делегати козаків на Установчих Зборах. Найважніші постанови відносять ся до військової служби й земельної справи. Військова Рада постановила: З огляду на руїну козацького господарства й надмірне подорожінне умудування і виправи віднести всі видатки на виправу на рахунок скарбу. Крім того постановлено зажадати звернення всіх розходів, понесених при мобілізації в сій війні. В земельній справі ухвалено резолюції такого змісту: 1) признати, що як громадські землі станиць і хуторів, так і ті землі, ліси й ин., що знаходять ся в спільній власті війська, творять добро всього кубанського козацького війська, 2) признати, що всі землі в приватнім посіданню, всі землі, виділені з козацької території шляхом подаровань і нагород, всі державні, монастирські, церковні й инші землі, а також землі німецьких колоністів також переходять на власність козацького війська.

Такі жадання ставить і донське козацтво. Якби до сих жадань не відносити ся, на всякий випадок зрівнання козацьких областей в аграрнім відношенню з рештою Росії не можна перевести, як не можна перевести такої самої аграрної реформи на Україні, як у Московщині, з причини ріжниць аграрних відносин в обох краях. В сій справі, як і в справах нової організації правно-публичного життя, має передовсім голос місцеве населення. І ніхто сторонній не сміє накидати йому своєї волі. На таким становищі стоїть населення цілої України, такий погляд на справу поділяють і кубанські та донські козаки. Треба тільки дбати, щоб між козацькими областями й рештою України, при відмінності аграрного устрою й інших сторін життя, зберегла ся і затіснила ся загально-економічна, культурна й політична єдність. В сім напрямку повинні енергійно працювати українські політичні організації.

Голос Француза в українській справі.

В женецькому тижневнику „La Nation“ з 9-15 червня помістив відомий французький письменник Едмон Пріва (Edmond Privat), що перед кількома літами обіздив Росію і Галичину і в своїй вітчизні уважаєть ся знавцем польського питання, статью п. з. „Пробудження великої нації“, котру подаємо в перекладі.

„Для тих, що між воюючі нації кинули шляхотне гасло „за право й незалежність народів“, не повинно бути несподіванкою, що таке грімке гасло викликало також і в далечині відгомони. Ще менше їм випадає жаліти з сього приводу й справді приходить ся чудувати ся, бачучи кампанію, яку сьогондя то сей то другий із палких шампіонів антанти веде проти національностей Росії.

„В серпні 1914 р. всі поневолені народи східної Європи побачили на небі зірку надії, промінне котрої загрило їхні серця, придавлені віковим гнетом. Але царський режим швидко заслонив сей надто ясный блакит, та західні демократії, зайняті боротьбою зі страшним противником, мусіли мовчати, щоб не дратувати вразливого союзника. Ми дожили до того, що навіть такий бельгійський ідеаліст, як д. Жорж Люран, кинув національностям Росії доволі чудний зазив до самовідречення.

„Сю важку тучу хмарних виглядів і чорної зневіри розриває російська революція могутнім громом: Польща відокремлена, Фінляндія визволена, Україна організуєть ся серед велетенського одушевлення і вулиці Києва пристроюють ся жовто-синіми стягами на всі національні зїзди, які там збирають ся.

„Чи пора тепер, коли ті великі народи відроджують ся до нового життя, чи випадає народам заходу кричати їм: „Стривайте!“ Маловіри, чи ви боїте ся власної тіни, коли здійснення ваших ідей наганяє на вас переляк і вкладає вам в уста сі гіркі слова?

„Ви бажали висвободження народів: воно здійснило ся. Ваші діти вмирали геройською смертю за сей ідеал: тепер пора його здійснити. Безперечно, що Франція і Бельгія ще залиті ворогом і ніхто про се не забуває, але чи-ж се шлях до їхнього визволення — заганяти народи сходу в табір противника, відмовляючи їм здійснення справедливої обіцянки.

„Росія ріжнородна й складна. Союзникам потреба всіх її народів. Сьогондя вони відкидають сепаратний мир, але що зроблять завтра, коли ми їх відохнемо від себе?

„Знаю, що в Лондоні боять ся „розбору“ Росії. Преса захоче мовчанку про російську проклямацію до Поляків. „Morning Post“ лякаєть ся пробудження України. Англія доволі часто була короткозора. Будучність повинна кермувати теперішністю. Коли сього не матиме в тямці, стратить очі дотеперішніх зусиль і литиме воду у бочки без дна старинних Данаїд.

„Робити Прусію могутньою, щоб її в дану хвилю ужити проти Франції, потім бажати собі Росії-велетня, щоб розторопити сю Прусію, куди все отсе провадить, коли не до продовжування в безмежність сеї надто вже непрозорливої політики?

„Правдива мудрість домагаєть ся навпаки негайного переведення в життя так довго проповідуваних принципів: треба вже від сьогонді підготовлювати сю пересипану Європу, в котрій будучність належатиме нестільки до великих держав, як радше до народніх федерацій.

„Австро-Угорщина збираєть ся ступити на сю дорогу. Сама Англія поспішила вже дати приклад у відношенню до деяких своїх колоній. Тепер почуває, що наспіла вже крайня пора віддати справедливість Ірляндії. Так чогож їй лякати ся Фінляндії або України!

„Сорокомільонова нація, що заселює найбагатші землі південної Росії, радо заплатить свою пайку спільного довгу в заміну за політичну піддержку.

„Небезпека для Англії була-б щойно тоді справжня, коли-б відохнена Україна обернула ся до Німеччини, котра могла-б найти притім чимало економічних користей.

„Ставати поперек змаганням України, поводячи ся з нею яко з „німецькою інтригою“, значить гнати воду на пруський млин.

* * *

„Україна відзискає своє місце між націями. Щоб відбудувати сю державу, сей рільничий народ потребуватиме чужого співробітництва, Тепер конкуренція відкрита. Сього не треба легковажити. Чи мало насміхали ся через два роки над „утопістами“, котрі говорили про незалежну Польщу? А нині чи ще хто будь сумнівається, що вона здійснить ся як одна із великих винагород історії через сю таку коштовну війну?

„Колись була Україна могутньою державою. Її мова звенить ще досі від Карпат аж по Волгу. Київ, Одеса, Харків, Ростов і Полтава — се столиці її земель, а в східній Галичині й на Буковині більшість населення українська.

„Недаром царські армії звертали свої офензивні: все в сей бік замість загрозити Берлінові, відбираючи Познанщину для Поляків.

„Ім перше всього ходило про те, щоб зруйнувати останне огнище української культури, зручно протетоване Австрією. Ніколи не забуду вигляду сеї страшно опустошеної Галичини, де я з весною 1915 р. мав нагоду бачити, якими способами єпископ Евлогій і генерал-губернатор Бобринський „освободжали“ сю землю. Позамикані школи, заборонена мова, вивезений митрополит, церкви, знасилувані у своїм обряді, проречисто говорили про долю, яка ждала сей нещасний край на випадок анексії.

„Сьогодні положення зовсім инше. Російська революція перенесла се питання на правний ґрунт.

„Україна, звязана з Росією від 1654 р. вільною і обопільною умовою з царем, тепер, з упадком царату, має розв'язані руки. Вона повинна спільно з тимчасовим правительством у Петрограді розглянути, яку форму обидві нації думають надати своїм новим відносинам.

„Українська держава буде демократична, як завдяки бажанню своїх хліборобів, так також завдяки своїм давнім корпоративним традиціям.

„Політичні провідники сеї землі поставили собі перш усього за завдання зорганізувати всі національні сили, а їхній земляк М. Терещенко, ставши міністром заграничних справ Росії, безперечно з щораз більшим інтересом слідить за однодушними зусиллями свого Рідного Краю.

„Се очевидна річ, що вже ніщо не зможе перепинити відбудови України. Події показують се надто ярко, щоб ще можна було сперечати ся про сю справу. Але для західної Європи дуже важно знати, як ся держава стане відбудовувати ся. Чи буде вона незалежна? Чи заховає злуку з Росією? Чи звернеть ся в бік нової Польщі? Отсе питання, котрі висунуть ся до першорядного значіння ще перед закінченням війни“.

* * *

P. S. „Дневний порядок, ухвалений французькою палатою послів 4 червня, говорить про „тривкі гарантії мира й незалежності для великих і малих народів через вже тепер підготовлювану організацію товариства націй“.

„Се знаменита формула, що робить честь її авторам і показує справжнє бажання рахувати ся з домаганням, виявленим з боку нового російського правительства.

„І саме в тім вже тепер підготовлюванім товаристві націй західні союзники можуть найти гарантії проти роздроблення російських сил. Лякають ся відбудови Польщі, України, Фінляндії і т. ин. ізза майбутніх мілітарних наслідків. Алеж, як се знаменито виказав професор Едґар Рільо (Edgar Rilaud) в „Humanité“ у відношенню до польської армії для Росії, зовсім зайве накидати своїм державам мілітарну унію, щоб їхні війська були все готові бороти ся проти наїздника. Вистане, коли вони візьмуть участь у товаристві націй і обов'язуть ся підтримувати його волю до

мира та міжнародню силу, яка буде витворена по пляну Вільсона.

„З другого боку се очевидно, що хоч яка велика була Росія і хоч які численні народи, що заселяють її територію, не годить ся надуживати гарних принципів. Попри змагання кількох великих народів витворити свої держави прокидають ся місцеві бунти та проклямації незалежності одного города або й містечка, котрі спричинюють радше поширення заколоту ніж справедливости й котрих не треба ставити на одну дошку зі справжніми національними рухами.

„І наскільки треба жаліти над сими збоченнями, настільки схибленим було-б не бачити різниці між одними й другими рухами“.

Едмон Пріва.

Доля Івана Франка.

Ми бачили, що дало життя Івана Франка суспільности. Тепер погляньмо, що дало воно йому самому.

Перші диточі літа, на селі, були для нього безперечно щасливі, — як для дитини засібних селян, коли вони притім мають добру вдачу. З автобіографії і з автобіографічних оповідань Франка знаємо, що такими були його батько-мати. Про їх особливу любов до свого найстаршого сінка свідчить також те, що вони постановили зготовити йому ліпшу долю, ніж самі мали, й дали його до школи.

Але ті щасливі диточі літа скінчили ся дуже швидко. Міська школа привітала сільського хлопчину, як зла мачоха. Що він у Василіянській школі в Дрогобичі, заки дійшов до першої льокації, натерпів ся знущань і побоїв від учителів, се знаємо з автобіографії Франка та його автобіографічних оповідань. А що мусів також натерпіти ся від шкільних товаришів, — він, хлопська дитина, від міщанських і панських дітей, — се знає кожний, хто проходив той шлях.

На порозі сього „нового життя“ впало на нього важке особисте горе — смерть батька. Щасте, що малий сирота дістав доброго вітчима, який продовжував діло батька, посилаючи Франка далі до школи.

Гімназійні літа хлопця з села такі сірі, що плакати хочеть ся над змарнованою молодістю тих, що тим шляхом ідуть „до світла“. Бідне мешкання, вічне недоїдання, бідна одіж, насмішливе відношення товаришів-панчиків, дуже часто також учителів. А радощів — майже ніяких. Від сільського життя з його радощами відстав такий хлопець, а життя, яке ведуть його однолітки з інтелігенції, нема для нього. Одно щасте, як сільський хлопець спосібний. Тоді хоч частинною нагородою за ту сірість стає для нього той новий світ, який відкриває перед ним наука.

Таке мусіло бути життя Франка в гімназії. Притім знов особисте горе — смерть матери.

Літа університетських студій хлопця з села подібні своєю сірістю до гімназійних. Бувають навіть важчі. Звичайно мусить він уже зовсім самостійно дбати сам про себе, не має ані матеріальної помочи ані моральної підпори. А радощі молодости для нього найчастійше замкнений рай, бо він чужий в тім окруженню, в яким живе. Входить в нього він тільки дуже поволі й асимілюєть ся з ним — та й то не все — аж „на становищі“.

Та університетські літа Франка не пішли звичайним шляхом. Втягнений у вир письменської творчости й громадських ідей, він швидко стає поважним письменником і громадянином.

Зараз на початку сього шляху зустрічає Франка вязниця. Яким ударом була вона для нього, знаємо з його автобіографії. Одначе сама вязниця не стала-б була таким ударом; стала вона ним тільки в звязку з особистими й громадськими обставинами.

Один з моїх знайомих з віденського університету, син лікаря з подільської губернії, коли його за участь в студентських розмовах у київській університеті віддавали в салдаги, дістав від батька на спомин тої хвилі свого життя золотий годинник. Для нього-ж те, що він потерпів за ідею, не стало

ударом долі, тільки ясним спомином молодечої ідейності. Бо він мав моральну опору — і в своїх найблизших, і в тисячах таких, як він, товаришів, і в громадянстві, яке своїми почуваннями було по стороні віддаваних у салдати студентів.

Кн. Петро Крапоткін — вибираю навмисне таку загальновідому особу — просидів три роки в Петропавловській кріпості й опісля три роки в французькій тюрмі. А одначе се зовсім не мало для нього такого значіння, як тих кілька місяців вязниці для Франка. Бо для Крапоткіна вязниця ані не була несподіванкою ані не позбавила його звязків — родинних, товариських, наукових, громадянських. З Петропавловської тюрми врятувала його утеча, устроена родиною і приятелями; з французької — амнеція, яка наступила завдяки домаганню поважних кругів французького політичного й наукового світа.

В таких відносинах наскільки легше сидить ся і в найважчій тюрмі!

Коли Геся Гельфман, одна з учасників убиства Олександра II, ждучи смертної кари, вродила дитину, дитині прислали „зі світа“ чудову виправу. Чи не дізнало серце матери найвищої радости на такий обяв спочуття громадянства?

І загалом з історії революційних рухів у Росії знаємо тисячі-тисячі прикладів, як люде „зі світа“ старали ся всіма способами облекшувати долю політичних вязнів, як передавали їм одіж, їду, гроші, як молоді дівчата удавали наречених, щоб тільки доставити вязневи приємність побачення й розмови, — і т. д.

Зрештою маємо ми і в нас такі приклади. Візьмім наших студентів, арештованих і засуджених за розрухи у львівським університеті. Як за них дбало громадянство під час слідчої вязниці, як опікувала ся ними наша парламентарна репрезентація під час процесу й по засуді! Або пригадаймо собі молодого вязня з 1908 р.!

Інакше було з Франком. Ніхто його у вязниці не відвідував, ніхто не старав ся ніяк облекшити його долі. Родина, яка могла-б се робити, не було; в громадянстві — так само не було нікого. Коли Драгоманів прислав на руки проф. Омеляна Огоновського гроші для арештованих, які були його студентами, Огоновський не рішив ся передати їх, щоб його не обвинуватили в симпатії до арештованих, і звернув назад.

Така була доля Франка. Арештований і засуджений за ідею, для якої наше тодішнє громадянство не мало не то симпатії, але навіть розуміння і уважало її через половину божевідлем, через половину злочинном, — він не міг мати ніякої опори в громадянстві. Де було її знайти? „Старий світ“ був проти нього. А „новий світ“, ті „тисячі таких самих, як я“, про яких говорить Франко в „Каменярях“, був тільки в його поетичній фантазії, а не в дійсности. В дійсности був тільки невеличкий гурток студентів, наляганих переслідуваннями, хитаних сумнівами, які не могли утворити для себе нового громадського круга й поволі вертали до „старого світа“. Мало воно своє значіння: несли вони туди також відломки своїх ідей, які таким чином поволі входили в громадянство. Але для тих, що не могли вернути до „старого світа“, означало се особисту трагедію: зоставати з своїми ідеями самотою серед байдужих, неприхильних, ворожих людей.

В таких відносинах місцем, де можна-б відпочити тілом і духом, могла-б бути родина. Уявім собі Франка студента сином освічених і засібних батьків, які хоч не поділяли-б його поглядів, але мали-б зрозуміння для молодечих поривів, — якою супокійною пристаню був би для нього по виході з вязниці такий батьківський дім! Все мені пригадуєть ся мій знайомий і його золотий годинник...

Одначе такої пристани не могла дати Франкови його селянська родина. В своїй автобіографії він тільки раз згадує про те, що приведений яко волокита жандармом до рідного села „прожив тиждень вдома в дуже прикрих відносинах“. Решту легко собі уявити. Селянин дає сина до школи в тій надії, що колись яко син „вийде в люде“, на цілу родину спливатиме за се честь і шана. І коли замість того в селі

появив ся Франко в товаристві жандарма з тавром арештанта й волокити, можемо собі уявити, як його зустріли. Щасте, що батька й матери не було вже на світі, бо їх біль був би найбільшим бодем для сина.

Так Франко став „викинений з суспільности“. Кожде горе з часом забуваєть ся і сам Франко на комерсі по ювілейнім обході в честь Павлика (20 падолиста 1904) в дискусії зі мною звертав увагу, що не треба пережитого ним у ті часи брати так трагічно, бо хто вибираєть ся голосити нові ідеї, все мусить бути готов на терпіння. Одначе читаймо його поезії з тих часів, де висловлені його тодішні почування, а побачимо, яким важким горем були ті часи для нього.

Скласти за се всю вину на тодішнє громадянство, зокрема на його визначніших діячів, було-б односторонньо й несправедливо. Безперечно, винні вони були і недостачею розуміння для нових ідей і нетолерантністю для відмінних поглядів і таки особистою злобною супроти людей іншої думки, одначе вони були також плодом свого часу й відносин і, виступаючи проти нових ідей і їх проповідників, були переконані про слушність своєї справи. Притім ще й се треба взяти на увагу, що вони самі були залякані тим політичним режимом, який налягав на український народ у Галичині й супроти якого вони були безсильні. А ідеї, які під впливом Драгоманова починали голосити Франко і тов., давали представникам того режиму нове оружє против українського народу. Словом, не знімаючи вини з осіб, треба тямити, що був се передовсім суспільний конфлікт. А що він так особливо важко наляг на Франка і тов., винні сьому особливо важкі обставини життя нашого народу.

Розрив, який наступив між Франком і громадянством на вступі письменської діяльности Франка, зоставив на протязі цілого його життя сліди на відношенню між ним і громадянством. Франко властиво ніколи не увійшов в круг громадянства, не засимілював ся з ним, а все зоставав у нім до деякої міри чужим.

В міру того, як розвивав ся талант Франка, як множили ся плоди його творчости, як він здобував, — можна сказати: серед неприхильного настрою громадянства просто завойовував собі щораз визначніше місце в нашім письменстві, громадянство не могло відмовляти йому щораз більшого признання й пошани. Але се відносило ся нестільки до його особи, скільки до його праці. Його праця неначе відривала ся від нього, не приносила йому, його особі, того відношення з боку громадянства, яке повинні приносити та звичайно приносять творцєви плоди такої безцінної творчости. Особа Франка дає нам характеристичне суспільне явище, як можна бути найбільшим працею й заслугами в своїм народі і таким самітним, чужим серед громадянства.

Ми бачили, яке було положення Франка в „Ділі“ й „Зорі“: його працею стояли вони й розвивали ся, але його самото контролювали, цензурували, усували, — неначе се не був творець і громадянин, перейнятий любовю й почуттем обовязку, тільки наймит, якому не можна довіряти. В ті часи ще найліпше мусів почувати себе Франко в польським поступовім гурті, з яким був зійшов ся; свідоцтво сього знаходимо в описі тих часів в його Історії української літератури. Та стати в тім гурті зовсім своїм перешкождала йому різниця національности і в міру того, як польсько-українське питання в Галичині загострювало ся, Франко з тим гуртом зовсім розійшов ся. Круг громадянства, в яким Франко міг почувати себе зовсім своїм, прочав був виробляти ся в радикальних кружках і в радикальній партії. Але й радикалізм не дав Франкови потрібної атмосфери. Молоді ідеалісти, які, захоплені його словом, збирали ся кругом нього, — входячи опісля в життє, мирили ся й асимілювали ся з громадянством. А він далі зоставав самітний і чужий.

Не змінило ся основно його положення й тоді, коли він став одним з головних робітників у виданнях Наукового Товариства ім. Шевченка та його славою. І тут був він залежний від волі інших.

В останніх роках перед недугою Франка були ми з собою настільки близькі, що часто розмовляли про особисті справи.

В одній з таких розмов, в літі 1907 р., сказав він про себе: „Перших 10 літ прожив я серед переслідувань властей і ворожнечі громадянства, других 10 літ в неволі наймів у польській публіцистиці, третіх 10 літ, — як бачите...“ Зміст цілої розмови й тон тих слів не зоставляв ніякого сумніву, що і працю в Науковім Товаристві ім. Шевченка відчував він до деякої міри яко працю в наймах, у залежності від інших.

Гірке почуття, яке мусіла будити свідомість сеї залежності, збільшувала не менше болюча свідомість, що значна часть громадянства — хоч примушена признати в нім великого письменника — відносить ся до нього неприхильно яко до проповідника „лихих і шкідливих ідей“.

Відношенне громадянства до Франка, особливо в першій 10-літтю його діяльності, вплинуло також на найбільш внутрішню сторону його життя — на любов і подружжя. Серед українського громадянства в Галичині не знайшло ся для Франка товарищи життя, хоч були такі, що він їх любив і вони його любили. Але де в ті часи напр. священник був би віддав свою доньку заміж за письменника й ще до того за Франка? І зостав ся тільки жмуток любовних віршів.

Тепер, коли шлях життя Франка скінчений, можна міркувати про те, який се вплив мало-б на його дальше життє, якби такий любови-мрії судило ся стати дійсністю. Якби подружжя не було дало йому нічого більше крім того пересічного буденного щастя, яке бачимо в сотень і тисяч подружжя, — навіть се означало-б користь для його життя. Особливо, що великий поет, який носив безмірні скарби краси в душі своїй, був у щоденнім життю натурою такою простою, що зовсім не дбав про зверхню, щоденну красу життя і йому особливо треба було когось, хто з люблячим серцем обставляв би красою й вигодами його щоденне життє. Поза тим через подружжя Франко був би увійшов в той круг громадянства, для якого він був чужий, через що всі ті, що були-б ближше або дальше споріднені з його товаришкою життя, стали-б також заінтересовані в його життєвій долі. А що в прозі щоденного життя такі реальні звязки мають більшу вартість ніж увесь плятонічний подив для великого письменника, можна-б навести доволі прикладів з життя нашої (та й нетільки нашої) інтелігенції.

Та Франко одружив ся не в Галичині, тільки у Києві. З вище сказаного ясно, що се не був тільки припадок. У Києві зустріли Франка яко визначного письменника, не питаючи, чи має він т. зв. „становище“; у Києві вихованне дівчат і погляди на справи подружжя настільки ріжнили ся від Галичини, що „панна з доброго дому“ могла вийти за письменника заміж; словом, у Києві була та громадянська атмосфера, в якій могли вільніше дихати такі люде, як Франко. Але Франко не міг жити у Києві; його товаришка життя мусіла жити з ним у Львові.

Вирости в інших відносинах, а жити в інших — се для кожної людини означає кризу. Таку кризу перебуває жінка, яку подружжя переносить в інші відносини, як ті, в яких вона виростала й розвивала ся. Таку кризу мусіла перебути також п-ні Франкова. Не треба аж виказувати, наскільки була тоді й зостала досі відмінна громадянська атмосфера серед українського громадянства у Києві й Львові; се загально відоме. Сильна жінка, перейшовши з київської атмосфери у львівську, могла була внести сюди багато цінного, особливо, маючи за собою такий моральний авторитет, як мужа Франка. Але п-ні Франкова була недужа людина, яка сама потребувала особливо корисних умов життя. В атмосфері, в якій вона виростала й розвинулася, серед якихось особливо корисних умов, може її слабе здоров'я й було-б вистало на дальше життє. У Львові, серед чужої атмосфери, здалека від родини, воно зломало ся. Так і подружжя не принесло Франкови того щастя, якого ждуть від нього, а внесло в його життє нове горе: на його очах ниділа найблизша йому людина.

Недаром між поетичними дрібницями Франка знаходиться анекдота про те, як циганка ворожила одному, що буде „сім літ бідувати“. — „А потім?“ — запитав він. — „Потім прививнеш!“ — була відповідь. Сі слова любив Франко через половину жартом, через половину болюче повторяти в розмовах

про життєві клопоти. Мабуть тому він і перевірявав її, що вона так підходила до його життя. Він справді щораз більше привикав до своєї важкої долі, мирив ся з нею і погіднів. І здавало ся, бодай старість матиме спокійну й погідну.

Аж тут доля зіслала на нього останній удар: недугу, з якої був тільки один вихід — смерть. Але смерть прийшла не зараз. Минуло 8 літ важких фізичних і духових страждань, заки його очі замкнули ся на вічний сон.

Таку долю мав Іван Франко. Він, піонер тих політичних думок, які лягли в основу нашого політичного розвитку; він, що стільки натерпів ся за них; він, що міг бути красою і славою нашої політичної репрезентації, — усунув ся від політики тоді, коли його посів почав приносити плоди. Він, найвизначніший учений у своїй області, замість учити з університетської катедри та свobodно віддавати ся науковій праці, мусів чорною літературною роботою: статями, перекладами, виправлюванням чужих писань, коректою зробиляти на хліб, якого не могла дати сама творча письменська праця. Він, найбільший письменник і громадянин в своїм народі, відчував, що ті скарби, які він дав народові своєму, не здобули йому тої любови й пошани серед громадянства, яку мали багато менші люде, але зате зручніші, що вміли використати свої родинні й товаришські звязки та все збагнути, звідки вітер віє. Йому, що носив у своїм серці таке море чуття і такі дорогоцінні перли видобував з нього на радість иншим, відмовила доля навіть пересічного родинного щастя. А вкінці захід сонця його днів закрила чорними хмарами довголітня смертна недуга.

Так селянське походженне, ідейний конфлікт з громадянством, суспільні відносини й цілий ряд особистих нещастя склали ся на те, що великий письменник і громадянин мав виїмково нещасну долю, що його життє було виповнене самими важкими стражданнями. Від ударів долі годі захистити ся. Але Франкови легше було-б їх переносити при иншим відношенню громадянства до нього. І тому в його особистій ліриці — від найдавнішої до найновішої — звенить та сама нота: самота, духове сирітство, невдячність громадянства.

Що при таких життєві він міг стільки скарбів дати народові своєму, — се робить його тим більше великим.

Др. М. Лозинський.

✓ Ярослав Весоловський.

Дня 21 червня помер у Відні в 36 році життя визначний український громадянський діяч і журналіст Ярослав Весоловський. Походив Покійний з священничої родини з Галичини. Гімназію скінчив у Коломиї. Вже на гімназійній лавці пробував пера, — писав вірші, оповідання й дописи до українських часописей. Належав до провідників гімназійної, а потім університетської молодіжи в її боротьбі за національне самоозначенне і за права рідного народу.

Записавши ся по скінченню гімназії на правничий віділ львівського університету, кинув ся відразу Покійний до практичної громадянської роботи в Коломиї, під прапором української радикальної партії — закладав „Січи“, відбував віча, збори, працював у радикальних і інших видавництвах.

В 1902 р. був редактором просвітного тижневника „Поступ“ у Коломиї, а в 1904 р. переніс ся до Чернівців на редактора „Буковини“, яку вів до 1906 р., беручи найактивнішу участь у буковинських громадянських життєві, а зокрема в життєві академічної молодіжи. В Чернівцях навязав звязки з українськими емігрантами з Росії й підтримував їх до кінця життя.

В 1907 р. переїхав Покійний до Львова і тут став редактором видавництва тов. „Прсвіта“. За участь в університетських розрухах був арештований, перебув голодівку і судив ся потім з польським письменником Сенкевичем, який закинув публично українським студентам, що вони „удавали“ в тюрмі голодівку. Віденський суд признав Сенкевича клеветником.

Ярослав Весоловський.

В літі 1907 р. став Покійний співробітником „Діла“, не перестаючи якийсь час працювати коло видавництва „Просвіта“, а в 1910 р. обняв начальну редакцію „Діла“ і вів її майже два роки, опісля працював у „Ділі“ як один з редакторів, редагуючи між иншим літературний додаток до „Діла“—„Неділю“. В червні 1914 р. переїхав до Відня і тут обняв у міністерстві заграничних справ посаду референта української, а потім російської преси.

У Львові брав Покійний дуже діяльну участь у товаристві „Просвіта“, через ряд літ належав до „Головного Виділу“ й до видавничої комісії товариства. Займаючи визначне місце серед членів радикальної партії, належав до головної управи партії й до Головного Січового Комітету. Був бажаним учасником кожного громадського почину, особливо в літературній і артистичній сфері.

У Відні, з вибухом війни та по перенесенню сюди політичного й культурного життя, взяв Покійний найвизначнішу участь у творенню сього життя. Співробітничав у нашій часописі й инш. українських видавництвах, видав календарь „Просвіти“ на 1915 р., не докінчив через хворобу видання цікавого альманаху п. з. „З кривавого року“ (вийде він аж по його смерті), належав до Загальної Української Ради й довгий час до президії Ради, належав також до управи Української Культурної Ради.

При кожній роботі й на всякім місці був Покійний совісним, чесним, незалежним, а притім скромним. Любив усім правду в очі говорити, ніколи не вагався натаврувати фальш і брехню. Любив дуже життя і вносив скрізь життя, де-б не опинився. Природа краю, в якому він вродився, наложив на нього свою печать. Був він рухливим, як спадистий гірський потік, жартовливим, як вітрець по-

лонин, сумовитим, як тиша дрімучого лісу, а мріяв, як тихе шелестінне смерек...

Величній похорон Ярослава Весоловського відбувся дня 23 червня на центральнім віденським кладовищі. Зібралася тут майже вся віденська українська колонія. В темній ніші каплиці стояв гріб Покійного, вкритий вінками з живих квітів. Півколом стояли товариші, приятелі, знайомі та просто люде, багато людей. Мовчки віддавали останній поклін порохови та відтворювали в своїй уяві живий образ Покійного...

По відправі панахиди о. митратом Жуком при асистії трьох священників і співі хору академиків вийшов з каплиці довгий похоронний похід до „місця спокою“ на однім з далеких кінців великого кладовища. Тут знову відправа. Потім промовляли до зібраних людей і до гробу з останками Покійного. Др. Лагодинський прощав свого партійного товариша, др. Загайкевич змалював постать Покійного як громадянина, радник Семака з вдячністю пригадав працю Покійного на Буковині, академик Пеленський прощав Того, хто перший стояв у рядах молодіжи, А. Жук прощав доброго товариша й громадянина... — Опускаємо Твоє тіло в сиру землю, але образ Твій лишимо з собою...

Над опущеною в могилу труною заторохтала земля, повітре прорізав голосний спазматичний плач осиротілого брата. Публика тихо розходилася. Остання відійшла молода жіночка постать у чорнім і згубила ся серед гробів.

На гробі Ярослава Весоловського зложено такі вінки: Коханому Братови Василь, В. від С. О., Управа Української Радикальної Партії Дорогому Товаришеви, Довголітньому Співробітникові і Начальному Редакторови Видавництво „Діла“, Членови Головного Виділу Товариство „Просвіта“ у Львові, Прихильникові і Співробітникові видавництва Союзу визволення України, Дорогому Товаришеві і Громадянинуві Українці знад Дніпра, Від редакції „Буковини“

Ярослав Весоловський у шпиталі. Василь Стефаник, брат Покійника Василь і сестра милосердя над ліжком Хорого.

последний привіт, Від Союзу українських послів з Буковини, Das Preßdepartament des k. u. k. Ministerium des Äußeren.

Брат Покійного Василь Весоловський і партійні товариші дістали багато кондоленційних писем. В день похорону увечері найблизші товариші й приятелі покійного уладили поминальні сходи, на яких між иншим ухвалено ввести в життя товариство робітників друкованого слова, з думкою про яке все носив ся Покійний Ярослав. Зайняти ся сею справою поручено комітетови, зложеному з пп. Василя Стефаніка, Мирона Кордуби, Льва Бачинського й А. Жука.

Українські просвітні товариства в таборі виселенців у Імніді на вістку про смерть Ярослава Весоловського відбули 22/VI жалбне засідання, ухвалили дати почин до основи фонду українських журналістів ім. Покійного та вислали на похорон п. Олеськову, Коваля й д-ра Л. Ганкевича.

Поклін евакуованих Волинців Тарасови Шевченкови в таборі в Нідеральмі.

Дві важні моральні вартости впливають із Шевченкових поминок, уладжених у таборі для евакуованих Волинців у Нідеральмі коло Зальцбурга заходами таборової школи та просвітної секції. Зібрані з усіх усюдів „Малороси“ волинської губернії пізнали, як слід, значінне рідної мови та школи й зрозуміли, що Шевченко не якийсь собі „крестянин“, але „сочинитель“, як і Пушкин і інші, — що його поезії интересують і захоплюють не лише своїх, але й чужих.

Концерт виведено два рази: у суботу дня 16 червня і неділю 17 червня 1917; перший для шкільної молоді, другий для інших жителів табору. У гарно галуззем умаєній і українськими фарбами прибраній столовій виднів образ поета. По відправі панахиди в тій самій столовій зачав ся концерт промовою голови концертного комітету, ц. к. шк. пов. інспектора для українських шкіл у Чернівцях на Буковині, Олександра Купчанка, приділеного тут для таборової школи. Про життя Тараса Шевченка говорила учителька Марія Гургулова. Співи диточого хору під знаменитою диригентурою учителя Петра Бодара й деклямації шкільних дітей творили основу сеї гарної української національної маніфестації, доказу перед своїми й чужими живучости українського слова та пісні! Жива, талановита душа Шевченкових земляків — російсько-українські діти, ті красні квіти нашої будучини, виголосували: „Думи мої“ (Параска Аршудяк), „Село“ (Григорій Ковердюк), „Сон кріпачки“ (Артим Ващук), „Три пляхи“ (Михайло Ксюк), „Не називай її“ (Варка Гурич), „Мені однаково“ (Дмитро Нагдюк), „Іван Підкова“ (Віктор Підгальський), „Учіте ся, брати мої“ (Харитон Турок) — та відсївали артистично ряд пісень: „Мово рідна“, „Чорна ріда“, „Реве та стогне“ й „Гамалія“, переплітаючи сю останню співо-деклямаціями (Віктор Свідерський).

Другого концертного дня битком набила ся столова (24м+9м). Зібрали ся Волинці, дальше усі баракові урядники й низжа служба; прибув начальник табору, ц. к. надкомісар др. Вінцентович із жінкою і правительственный радник із Зальцбурга др. Рамбусик із жінкою. Приїхали: представник „Союзу визволення України“ Андрій Жука і послы: бук.-український пар. посол Ілля Семака, гал.-укр. пар. посол др. Льонгін Цегельський та др. Роман Перфецький. Концерт відбув ся у тім самім порядку, що й для молоді, й викликав глибоке та сильне вражінне серед усіх присутних.

Зачали ся привіти делегатів. Посол Семака привітав Волинців гарячими словами від української репрезентації Буковини. Тепер, коли революція зірвала окови всеї Росії й України, — говорив Семака, — будемо ми, австрійські Українці, жити ближшим життям із вами, будемо разом змагати до здійснення ідеалів поета-пророка.

Глибоке вражінне мала промова „земляка до земляків“, члена „Союзу визволення України“ Андрія Жука. „Як муки Христа принесли спасенне всьому християнському світови, так за ваші муки, дорогі земляки, прийде, ба, вже й прийшло спасенне України. Волі-спасення нашої землі бажав Тарас Шевченко. Шевченко був тим, що поставив на сторожі нашого народу — „слово“, а „слово“ по евангелію — то Бог! Не упадайте, земляки, духом, хвиля повороту на нашу обновлену, вольну землю недалеко“...

Любов рідні, рідних сторін — виявила ся рясними словами у зібраних синів Волині: „вертати, ах, вертати хочемо“...

„Вернетесь, людоньки добрі, — говорив делегат др. Льонгін Цегельський, — вернетесь на ясні зорі, у край свій рідний, на свою землю, — скоро лише закінчиться світова заверюха, — щезнуть бойові кордони, що тягнуть ся смертоносним слідом і слідом знищення та руйн через ваші рідні сторони“...

Відспіванням „Ще не вмерла“ й роздачею книжок-дарунків між дівчату і старших закінчено се величне свято. Книжки для роздачі даром прислав „Союз визволення України“ на суму 540 К, а „Українська Культурна Рада“ дала на закупню таких книжок 300 К готівкою. Під непереможним вражінням українського слова та пісні пані радникова Рамбусикова жертвувала на волинську шкільну дівчату 200 К на руки інспектора О. Купчанка.

Учительство баракової школи в Нідеральмі складаєть ся з українського учительства Буковини й учителів-Українців Галичини. З Буковини є тут крім укр. шкіл. інсп. Олександра Купчанка: надучитель Омелян Іваницький як управитель таборової школи, дальше як учителі: надучитель Володимир Романовський, Володимир Корниляк, Каєт. Горвацький, Ниг. Гелка, Денис Омельський, Денис Евстафіївч, Оп. Руснак, Іван Синюк, Михайло Вітан, Кость Вітан, уч. Петро Бодар та учителька Анна Федеровичева, а з Галичини: упр. шк. Андрій Яворський, учителі Іван Завадович, Іван Рибчук та учительки Марія Гургулова, Леокадія Яворська та Анна Твердохайбівна.

.... ж.

Міжнародна соціалістична конференція у Стокгольмі.

Так званий голяндсько-скандинавський комітет, зложеной з соціалдемократичних провідників Голяндії, Данії, Норвегії і Швеції, дав, як відомо, почин до скликання загальної міжнародної соціалістичної конференції у Стокгольмі. Найвизначніші члени сього комітету — се відомі лідери соціалістичної думки Ван-Кол, Трильєстра, Албарда, Ставнінг і Брантінг, вони являють ся ініціаторами скликання загального міжнародного соціалістичного конгресу.

Також секретарь Міжнародного соціалістичного Бюро Бельгієць Гуйємеєс згодив ся взяти участь в ініціативнім комітеті. Він приїхав з зайнятої Німеччиною Бельгії, осів постійно в Стокгольмі й обняв уряд секретаря ініціативного комітету.

Голяндсько-скандинавський комітет поставив собі дві задачі: 1. відновити розбиту через воєнні події всесвітню і міжнародну соціалістичну організацію т. зв. „Інтернаціонал“ і довести поновно до правильної діяльності Міжнародне соціалістичне Бюро; 2. устійнити умови, на яких по думці соціалістичних політиків цілого світа повинен бути заключений світовий мир, що положив би кінець сучасній війні.

Завдяки сій другій цілі, котру ініціатори конгресу йому визначили, надано майбутньому конгресову назву — мировий соціалістичний конгрес. Розумієть ся, що ся назва не відповідає ані цілі, ані спроможности майбутнього конгресу. Бо-ж сей конгрес не є тим тілом, що мало-б бути управлінням заключати мир між воюючими державами. Ніхто инший, тільки заводова дипломатія воюючих держав — довела до війни й, беручи справу з формального

боку, таж сама заводова дипломатія управнена заклочати мир.

В тїм тїльки бїда, що рїшення: мир, чи вїйна лише так довго було дїйсно в руках заводової дипломатїї, як довго не розпочато вїйни. Раз розпочата вїйна опанувала, так сказати-б, від голови до нїг нетїльки цїлі держави, замотанї у вїйну, але підчинила під свої закони також і той чинник, що своєю постановою спровадив вїйну й був її безпосереднім творцем, себто заводову дипломатїю. Розпочата вїйна вирвала ся з рук дипломатїї і стала самостїйною, від волї дипломатїї вже бїльше незалежною появою! Вїйна триває, розвиваєть ся, розширюєть ся по своїм природним законам і йде до своєї природної мети — до загального винищення...

Заводова дипломатія стоїть безрадна й безпомїчна... Одна її частина бажала-б уже положити вїйні кїнець, пробує всяких способів, робить заходи, але вона безсилна, а її змагання безуспїшнї...

Щоб лїпше уявити собі сю справу, — уживемо порівнання: Сусїд на сусїда мав велику злїсть і завзяв ся знищити його. Вибрав відповідну хвилю і підложив огонь під сусїдську хату. Вітер вїяв на сусїдські будинки й палїви здавало ся, що за пару годин його ворог вигорить до тла й на тїм скїнчить ся. Але — розложений огонь бухнув язиками на всі сторони свїта, обхопив усе довкруги й почав шалїти з божевільною силою. Без пуття і толку нищить — пожирає все, захоплює щораз дальші будівлі, розливаєть ся морем по цїлім селї, забирає також палїви всі його добутки! Наляканий, душевно сторощений, палїй хапаєть ся спинити пожежу, він кличе рятунку, робить заходи, пробує всяких способів, але він безсилний, а його змагання безуспїшнї. Пожежа шалїє по своїм природним законам: невпинно й невмолимо йде до своєї природної мети — загального винищення. І хоча палїй підложив огонь, та не його сила згасити пожежу!

Ідучи далї слїдами нашого порівнання, зрозумїємо, що згасити пожежу цїлого села можуть тїльки доцїльні й однозгїднї заходи всіх мешканців села. Не сам тїльки палїй тут безсилний, але так само безсилна й ся частина мешканців села, що, бачучи безглуздїсть і безтолковїсть пожежі, рада би спинити її, — коли рївночасно друга частина стараєть ся піддержати огонь і кїдає розжаренї головнї під цїлі ще будинки, щоб розширити пожежу.

Смїшно виглядав би той, що в таку страшну хвилю вилїз би на горбок десь на вигонї посеред села і в небо-голос став кричати: гасїть! рятуйте! Його заклики гомонїли-б дармо, як того, що кричить в пустинї; ще смїшнїше, хоч дуже болючо покїнчив би той, що сухими долонями й босими ногами кинув ся-б душити пожежу.

І такі добродушнї заклики до мира й такі одностороннї відокремленї спроби спинити вїйну повторюють ся на наших очах уже, здаєть ся, бїльше нїж від року. Однї з них кїнчать ся смїшною невдачею, инші виходять тїльки на шкоду й тому, хто пробує, і самїй справї мира!

Ініціатори стокгольмського конгресу не подали ся на сю, хоча вже протоптану, але слїпу стежку. Вони хоча скликають „мирову конференцію“, не ставляють її задачею — заклочити мир. Мiroва задача стокгольмського конгресу лежить передовсім у тїм, щоб помирити наперед помїж собою соціалїстичних полїтиків усїляких народів. Розумїєть ся, знову не в дослївнїм значїнню, бо соціалїстичнї полїтики не стрїляють до себе взаїмно, анї не водять ся за зуби. Рїч в тїм, що нема тепер серед соціалїстичних полїтиків однозгїдного погляду на всякі важнї й рїшаючі справи. Те, що одним видаєть ся слухне й справедливе, инші уважають за найбільшу неправду та кривду; однї бажать такої, инші цїлком инакшої розв'язки питання і т. д. і т. д. Розумїєть ся, що серед такої розбїжності й суперечності поглядів — неможлива нїяка спільна й одноцїльна робота! Тому голяндсько-скандинавський ініціативний комїтет поставив собі насамперед питання, чи справдї сеї розбїжності та суперечності не можна усунути, чи може навпаки можливо

дїйти до одної думки, прийняти одну формулу, на основї котрої нетїльки прийшло-б до порозумїння мїж усїма соціалїстичними партїями свїта, але й всі соціалїстичнї партїї могли-б зачати одноцїльну роботу в цїлі прискорення загального мира.

Революція в Росїї, вплив і значїнне, до якого в російській полїтиці прийшли тепер російські соціалїсти, а найбїльше вже формулка мира, проголошена Радою салдатських і робїтничих представників у Петроградї: мир без анексїй, без воєнних контрибуцій, на основї загального права народів на самоозначенне, дуже пособили ідеї і плянам голяндсько-скандинавського комїтету. Отсю формулку петроградської Ради салдатських і робїтничих представників голяндсько-скандинавський комїтет поставив на чолї своєї програми.

Щоб провїрити, чи ся формулка й усї висновки, що випливають з неї льогїчно, по лїнії соціалїстичного свїтогляду, зможуть стати плятформою майбутнього конгресу, комїтет уложив квестїонар, себто цїлий ряд питань. Квестїонар комїтету є основою вступних конференцій, які комїтет переводить з делегацією кожної соціалїстичної партїї, що з'являєть ся в Стокгольмі.

Він складаєть ся з п'ятих частей: 1. умови мира; 2. головнї основи мїжнароднїх умов; 3. практичне здїйсненне сих цїлей; 4. акція Інтернаціоналу; 5. загальна соціалїстична конференція.

Кожда часть мїстить у собі ряд питань, уложених зі становища соціалїстичної думки в приложенню до практичних справ, видвинених сучасною вїйною. В подробиці сього квестїонара не можемо входити, бо він має довірливий характер і призначений тїльки для внутрїшнього ужитку комїтету й партїйних делегацій. На підкладї сього квестїонара складає каждая делегація від імени своєї партїї заяву й передає комїтетови письмєнне виготовленне сеї заяви. Короткий витяг заяви комїтет оголошує в пресї у формї комунїкату про свої наради з даною делегацією, сама-ж заява є внутрїшнім актом мїж делегацією і комїтетом.

Сї заяви поодиноких делегацій служать тому, щоб комїтет мїг виробити собі погляд, як усякі соціалїстичнї партїї задивляють ся на питання, котрї по намірам комїтету мають стати предметом нарад загального конгресу.

Крім такої звязкої заяви прислугує кожній делегації право предложити широкий меморїал про справи своєї партїї та свого народу. Того роду меморїали мають вже дальшейдуче значїнне, — вони призначенї не для ініціативного комїтету, а для самого конгресу. Як що конгрес зїдець ся і буде правильно радити, по всякій правдоподїбності будуть установленї окремі комїсії, що розглядатимуть згаданї меморїали, здавати звідомленне на повних засїданнях конгресу й ставляти внесення, як по думці комїсії конгрес мав би поставити ся до справ, піднесених дотичним меморїалом.

Як що конгрес зїдець ся і буде правильно радити? Отсе ще до сьогодня є питанням! До сьогодня годї дати певну відповідь. Головне питання розпадаєть ся на два побїчні. Побїчні не своєю вагою, а часово. Часово перше питання: чи схотять і чи зможуть соціалїстичнї партїї всіх держав, особливо воюючих, вислати своїх заступників на стокгольмський конгрес?

Ще з початком червня не було відомо, чи соціалїстичнї партїї порозумїння (антанти) згодять ся взяти участь у конгресї. Сьогоднї справа вияснила ся в додатнїм напрямку, та зате виринув другий сумнїв: чи зможуть? Як відомо, правительство Франції, Злучених Держав Півнїчної Америки й Італїї відмовило ся дати подорожнї паси висланцям на стокгольмський конгрес. Супроти воєнних загострень приписів для подорожних така відмова пасів рївнозначна з забороною і унеможливленнем їзди! Висланцям Америки удало ся таки, не зважаючи на відмову пасів, приїхати до Стокгольму. Може бути, що таке саме удало ся і иншим, а може й дотичнї правительства під напором своїх соціалїстів і публичної опїнії цїлого свїта змінять постанову.

В кождім разі треба ще подождати, заки справа остаточно рішить ся.

Часово друге питання: чи удасть ся ініціативному комітету осягнути згоду усіх делегацій на одну платформу для конгресу? Ясна річ, що комітет мусить змагати не так до того, щоб усі делегації згодили ся, що се або те питання має прийти під наради конгресу, але саме до того, щоб конгрес одностійдно рішив дані питання. Як що будуть вигляди на таке одностійдне порішення, — щойно тоді буде розумна ціль відбуту конгрес. Як що до такої згоди не дійшло-б, шкода скликувати конгрес, бо він розбив ся-б на нічім!

Давати відповідь на отсе питання — значило-б ворожити! А політичне ворожбицтво — дуже непоплатна річ. Отже мусимо зачекати, аж комітет відбуде вступні наради з усіма делегаціями й, порівнявши поодинокі заяви, спробує допровадити до порозуміння. Сьогодні одно тільки можна сказати, що поміж заявами тих делегацій, котрі дотепер відбули вступну нараду з комітетом, нема таких великих суперечностей, котрих не було-б можна по взаїмнім обговоренню справи вирівняти й усунути. Отже — колиб тільки так далі!

Досі комітет відбув вступні наради з ось якими делегаціями: 1) австрійсько-німецької соціалдемократичної партії, заступленої: д-рами Адлером, Гартманом, Еленбогеном, Реннером і Зайцом та секретарем заводових організацій Губером; в сих нарадах узяли участь: др. Діаманд, представник польської соц. дем. партії Галичини та Шлезка; Буріан і Штейн від чеських централістів; Маркіч і Ілюмац від соціалдемократії Босни й Герцеговини; 2) фінляндської, заступленої Іре Сіроля і Карлом Віік; 3) угорської—Бокані, Бухінгер, Гарамі, др. Кунфі, Вельтнер і Ясай; 4) державно-німецької (фракція Шайдемана), — Шайдеман, Міллер, Молькенбург, Давід, Сассенбах, Бауер, Леґіен, Фішер; 5) австрійсько-української — Володимир Темницький; 6) американської—Гольдфарб, Давідовіч, Райнштейн; 7) державно-німецької незалежної соц. дем. партії—Каупкі, Бернштейн, Гаазе й Герцфельд. Крім сих, так сказати, офіціальних переговорів комітет відбув неофіціальну розмову з представниками Єгипту й англійської Індії, з грузинською партією соціалістів-федералістів і представником англійської робітничої партії Юлієм Вестом; тим самим неофіціальним способом комітет говорив з французьким соціалістичним міністром Альбертом Тома. В найблизших днях відбудеть ся конференція з чеськими автономістами, представники яких: Немец, Шмераль і Гоберман вже явили ся в Стокгольмі.

В. Темницький.

Становище українського делегата з Австрії на соціалістичній конференції у Стокгольмі.

Про конференцію українського делегата Володимира Темницького з голяндсько-скандинавським комітетом, що відбула ся дня 14 червня, приносить орган шведської соціалдемократії „Socialdemokraten“ з дня 19 червня 1917 такий комунікат:

„Українська делегація висловлює погляд, що, правда, загальною причиною війни є імперіалізм, одначе неупорядковані національні відносини середньої і східної Європи послужили імперіалізму вигідною покринкою для його завойовницьких змагань. Тих самих неупорядкованих відносин надживаєть ся і поза сим зручно до того, щоб затемнювати класові суперечности й під покринкою національної солідарности заманювати пролетарят на блудні дороги націоналістичної політики.

Супроти того українська делегація вважає, що справедлива розвязка національного питання є: наказом справедливості, передумовою тривкого мира й умовою розвитку соціалістичної ідеї.

При заключенні мира мусять бути установлені інтернаціональні гарантії повної

рівноправности всіх народів. Ся рівноправність має бути здійснена дорогою права на самоозначенне кожного народу й дорогою політичної та господарської національно-територіальної автономії.

Територіальне розмежуванне автономних національних областей повинно відповідати етнографічним границям, причім чужонароднім островам повинні бути запевнені найдальшейдучі права меншостей.

Зєдиненне областей, заселених одним народом, в одноцільні автономні державні організми є неминучою необхідністю корисної розвязки національних питань.

Українська делегація не заявляєть ся одначе за роздроблюваннем існуючих державних і господарських областей, а тільки за їх основною перебудовою!

З тих принципіальних основ впливають для практичної політики українських соціалістів з огляду на будучий мир ось які провідні домагання: національно-ріжнородні держави Середньої і Східної Європи — Австро-Угорщина, Росія і Балкан повинні бути перетворені у федеративні держави автономних і рівноправних народів.

Зокрема, що торкаєть ся національних домагань українського народу, котрий тепер входить в склад трьох ріжних держав (Австрії, Росії й Угорщини), зєдиненне всіх українських областей в одноцільний підполітичним і господарським оглядом автономний державний організм є на тепер остаточною цілю української національної політики. Якби одначе ся остаточно ціль не могла бути осягнена вже при найблизшій заключенню мира, на сей випадок українська делегація домагаєть ся, як для Українців Австро-Угорщини, так і для Українців Росії повної політично-господарської, національно-територіальної автономії у федеративнім союзі з названими державами.

Слідом за сим українська делегація заявляєть ся проти дальшого існування дотеперішніх коронних країв Австрії, чи то губерній в Росії, а домагаєть ся нового розмежування областей на основі меж національного оселення.

Українська делегація рішуче противить ся змаганням Поляків, щоб до майбутньої польської держави приділити деякі, як етнографічно, так історично українські області (Холмщина, Східна Галичина, Підлясе), й обтає при тім, що сі області можуть бути прилучені тільки до інших українських областей. Рівночасно заявляєть ся за відбудуванням Польщі, але тільки в її етнографічних межах при самозрозумілім забезпеченню прав меншости чужонароднім островам на польській території.

Для береження національної рівноправности всіх народів має бути при наміренім міжнароднім роземчім трибуналі утворений окремих виділ для охорони прав націй. Кождому народови, що почуватиме себе покривдженим, чи то з боку иншого народу, чи держави, до котрої буде належати, має прислугувати право виступити перед сей виділ зі своєю скаргою і жадати міжнародньої інтервенції.

Українська делегація заявляєть ся за найскоршим заключеннем мира без анексії і воєнних контрибуцій.

Ті народи, на областях котрих вела ся війна, мають бути в повній мірі відшкодовані воюючими державами за понесені страти, оскільки війна не вела ся в інтересі дотичної території, а територія стала ся театром війни не зі своєї власної волі, а з накиненої иншими необхідности.

Делегація заявляєть ся за приверненнем самостійности Бельгії, Румунії й Сербії при рівночаснім зєдиненню Сербії з Черногорою.

Щодо Ірляндії та Ельзас-Льотрінген — належить полагати сього питання віддати спільному порозумінню безпосередньо

інтересованих народів, при чім воля місцевого населення сих країв мусить бути міродатна.

В справі світово-господарських і міжнародно-правних питань українська делегація прилучається до висновків німецької делегації з Австрії.

Українська делегація заявляє за скликанням загального конгресу робітничих соціалістичних партій, але жадає, щоб висланцям українських соціалістичних партій Австрії й Росії признано всі права окремої національної секції Інтернаціоналу вже на сім конгресі, як також у міжнароднім соціалістичнім Бюрі. Уважає далі за потрібне, щоб на сім конгресі були заступлені всі національні секції, як їх більшості, так і меншості.

Одновідними постановами майбутнього конгресу повинна бути сотворена спільна основа для робітництва всіх країв, на котрій то основі соціалістичні партії повинні підняти енергічну діяльність, щоб присилувати воюючих найшвидше заключити загальний мир.

Делегація висловлює домагання, щоб будучий мировий договір скасував постійне військо, запровадив народню міліцію, призначену тільки для охорони меж держав, перевів загальне роззброєння й усунув тайну дипломатію.

Як треба було надіяти ся, кореспонденти міщанських газет, що їх тепер у Стокгольмі ціла громада, пустили в світ всілякі баламутні, перекручені й невірні вісті про становище та домагання української соціалдемократії.

Між иншим будапештеньський „Pester Lloyd“ оголосив таку депешу тутешньої своєї кореспондентки: »Домагання Українців«. „Голяндсько-скандинавський комітет нараджував ся вчора з українським висланцем В. Темницьким. Висланець заявив: Найдалшим домаганням Українців є зєдинення російсько-польських Українців і угорських Малоросів у самостійну державу. Вони не бажають одначе в ніякім разі злучки з Польщею; евентуально могли-б на взірєць Хорватії бути прилучені до Угорщини, або приєднати ся до російської конфедерації. Подаєть ся, що число Малоросів в Угорщині виносить один мілїон. Жадаєть ся комітатів по Берег. Мінімальним домаганням є тимчасова автономія України, як під культурним, так під політичним оглядом та спільні наради в державнім парламенті над фінансовими й заграничними справами; в иншій випадку персональна автономія по думці ідей, виложених в книзі Реннера“.

Сї дивовижні інформації передрукував берлінський орган німецької соціалдемократії: „Vorwärts“.

Щоб баламутство не ширило ся в партійних соціалдемократичних кругах, делегат В. Темницький вислав дня 22-го червня ось таке спростування до редакції „Vorwärts-у“:

„Поважана Редаціє! 163 ч. Вашого дуже цінного денника подало п. з. »Домагання Українців“ стокгольмську депешу »Pester Lloyd-у«. Домагання української соціалдемократичної партії Австрії, котру то партію я мав честь заступати на конференції з голяндсько-скандинавським комітетом у день 14 червня б. р., подає ся депеша почасти недовкладно, почасти невірною й перекручено. Не є се в моїй силі, а через се не може бути моїм наміром слїдити за всіма донесеннями міщанської преси про становище й домагання нашої партії й все невірне простувати; одначе дуже багато залежить мені на тім, щоб соціалістична преса подавала тільки згідні з правдою інформації. Щоб отже протидїлати поширенню мильних поглядів у партійних кругах про наше становище, прошу оголосити ось яке моє спростування:

Невірне се, будім наше найвище домагання—се зєдинення „російсько-польських Українців“ і угорських „Малоросів“. В дійсности нема на світі ані „російсько-польських“ Українців ані угорських „Малоросів“, — є тільки поверх 30 мілїонів Українців на російській Україні, коло три з половиною міліона Українців в австрійським короннім краю Галичині, коло 300.000 Українців в австрійським короннім краю Буковині й коло 500.000 Українців у північній Угорщині. Нашим домаганням є, щоб усіх тих між трьома державами (Австрія, Росія, Угорщина) розділених Українців зєдинено в од-

ній під політичним і господарським оглядом самостійній державі.

Що ми не хочемо в ніякім випадку бути прилучені до Польщі, — се нетільки цілком вірне, але й самозрозуміле, бо поперше через прилучення до Польщі не осягнено-б бажаного цілим народом зєдинення, а тільки дальший новий поділ українських областей; подруге бути відділеними від Австрії або революційної Росії і прилученими до Польщі—значило-б попасти зпід дощу під ринву!

Чому одначе поверх тридцятьшістьміліонова нація Українців мала-б бажати прилучення до десятиміліонових Угрів і попасти в таку залежність, як Хорватія, від угорських олігархів, сього не потрапить зрозуміти ніякий здоровий людський мозок хіба з виїмкою опанованого манїєю великості мозку мадярських міщанських кореспондентів!

Наше мінімальне домагання — то повна культурна, політична й господарська автономія в Союзі Національних Держав Австро-Угорщини, як також в такім самім Союзі Національних Держав — Росії. Ми домагаємо ся отже, щоб Австро-Угорщину перетворено в союз національних держав, а й нову Росію щоб побудовано яко такий союз, при чім в однім і другім союзі держав українські області, приналежні до нього, мають бути зєдинені й творити по одній Союзній Державі.

Щодо персонально-національної автономії по думці ідей, виложених у книзі Реннера — жадаємо її приложення для національних меншостей в кожній національній союзній державі, що мають потворити ся повищим способом. Національних меншостей не можна оминати в державах, побудованих на етнографічних основах, а персонально-національна автономія буде найліпшим забезпеченням національних прав меншостям.

Зрештою відсилаю до комунікату голяндсько-скандинавського комітету, оголошеного в 140 ч. стокгольмського „Social-Demokraten“ з 19 червня б. р. про ветупні наради між українською делегацією і комітетом. Наразі сей комунікат є одним достовірним джерелом, з котрого можна черпати потрібні відомости про становище української соціалдемократичної партії до справ, порушених квестіонарем голяндсько-скандинавського комітету. — Пересилаю сердечний партійний привіт — Володимир Темницький, висланець української соціалдемократичної партії Австрії. Стокгольм, 22 червня 1917“.

Письмо Володимира Темницького до Ради робітничих і салдатських депутатів у Петрограді.

Висланець української соціалдемократичної партії Австрії на міжнародню соціалістичну конференцію в Стокгольмі Володимир Темницький звернув ся до Ради робітничих і салдатських депутатів у Стокгольмі з таким письмом:

Товариші! У відповідь на Ваш заклик, звернений до соціалдемократичних партій всіх країв, зі запрошенням їх до участі в міжнародній соціалістичній конференції, яку Ви скликаєте до Стокгольму межі 28 червня і 8 липня, маю честь іменем української соціалдемократичної партії Австрії заявити, що наша партія дуже радо годить ся взяти участь у скликаній Вами загальній міжнародній конференції і вітає щиро Вашу ініціативу яко багато обіцюючий ступінь до віднови, відбудови й поновного скріплення міжнародної солідарности пролетаріату.

Український освідомлений пролетаріат в Австрії відносив ся все з найбільшою симпатією до російського пролетаріату та з правдивим подивом слїдив за боротьбою російського робітництва проти темного царизму та його прислужників.

Нетільки симпатією і подивом для Вас і Вашої героїчної роботи були все наповнені наші серця і наша думка,

але й наші руки помагали Вам у святій Вашій праці, як і де тільки була спротога.

Від десятків літ стояло українське робітництво та його організації в Галичині та на Буковині у близьких товариських зносинах з тими революційними діями Росії, котрих царська самоволя та люта жорстокість царських прислужників виперли поза межі Росії.

На нашій землі находили вони все сердечний захист. У кругах наших партійних товаришів являли ся все цілі гурти людей, що, уважаючи справу російської революції своєю справою, не тільки не жаліли труду для сього великого діла, але не лякали ся і жертв.

У нашім Львові, в наших Чернівцях творили ся при нашій живій участі та співробітництві осередки революційної пропаганди в Росії. Між нами свого часу жили, рука об руку з нами працювали, спільним напруженням ума обдумували плани роботи ті Ваші товариші, що мов огненні стовпи визначували революції шлях до перемоги! Ясно живуть іще в нашій пам'яті і, як святі, зберігають ся в наших серцях постати Ваших Карповичів, Каляєвих і цілої плеяди інших!

Вашу справу ми уважали своєю і трудили ся для неї по нашим силам так, як для своєї.

Тому вітаємо Вас найщиріше з перемогою революції, з поваленням кривавого царизму, з перемогою молодого російської свободи!

У Вашій робітничо-салдатській Раді вітаємо тих, що, поваливши ненависний, опертий на кривд і неправді, на темноті і неволі царський лад, заведуть в Росії новий лад, опертий на правді та справедливості, на рівності, свободі й демократизмі, осяяний світлом соціалістичних ідей!

Вітаємо Вашу перемогу так щиро, сердечно й радісно, як вітали би свою власну, бо знаємо, що Ваша перемога, добута при визначнім співробітництві українського робітництва й українських салдатів, принесе й українському народові в Росії, нашим найближчим братам по крові, думці та змаганням, повну свободу, широку незалежність і далекоїдучі можливості вільного розвитку!

Ми найглибше переконані, що з Вашою перемогою зникла раз на все Росія національного гнету, обмежень, переслідувань і насильства; віримо найсильніше, що Ви, товариші, сотворите нову Росію — союз свободних, рівноправних, незалежних народів! А в тім союзі наша Україна займе таке місце, яке колись визначив їй був незабутній Богдан Хмельницький і яке належить ся їй слушно та справедливо не тільки на основі історичних актів, але на основі її сили, значіння, людського й річевого багатства та на основі однодушних і одностійних жадань і змагань цілого українського народу, де і серед яких обставин він не жив би!

Висловлюючи тверду віру, що саме тим шляхом Ви, Товариші, попроведите перебудову Росії, вітаємо Вас як перших справдішніх піонерів ідей перетворення цілої Європи у федерацію свободних, незалежних, рівноправних народів, бо така тільки федерація дасть гарантії вічного миру, виключить потребу й можливість війни, забезпечить усім мешканцям Європи розвиток до найкращого й найліпшого.

Тож, Товариші, вступайте сміло і рішуче на сю дорогу! Вам товариштимуть симпатії, любов і найкращі бажання не тільки нашої рідної України, не тільки всіх народів Росії, — але всіх народів Європи, цілого людства!

Таким своїм кроком Ви покажете світові шлях до правди й добра та наблизите свою частину світа, нову Росію, до вселюдського ідеалу.

Такий Ваш вчинок буде чимось більшим ніж прискоренням кінця війни, — він буде першим кроком до задоволення людству вічного миру, буде рівночасно розвитком і усовершенням Вашого гасла — мир без анексій, без контрибуцій, на основі права народів до самоозначення. В тім переконанню, що пролетаріят Росії, як своїм гаслом до миру дав основу робітничим партіям навязати наново

спільну соціалістичну міжнародню працю для загального добра людства, так і в дальшій розвиненню ідеї миру визначить нові шляхи пролетарської політики, що доведуть дорогою свободної федерації народів до тривалого помирного народів і зв'язання їх у загальний братній союз, кличемо: Хай живе російська революція! Хай живе російський пролетаріят, хай живе ідея вічного тривалого помирного народів! Хай живе на тій ідеї збудована федеративна республіка Росії! За українську соціалдемократичну партію Австрії Володимир Темницький, делегат партії на міжнародній соціалістичній конгрес у Стокгольмі. Стокгольм, 24 червня 1917 р.

Вісти.

Союз української державности у Києві. „Новое Время“ з 14 червня н. ст. доносить з Києва, що там відкрив ся новий український зїзд, від марта дванадцятый. На сїм зїзді перший раз виступала нова українська організація, а саме Союз української державности, представник котрого офіцер Павелко так виложив завдання Союзу: „Тоді, коли український народ виступив на свій історичний шлях, він заявив, що сам хоче в своїй хаті мати свою волю. Його змагання до самостійности не могли викоринити століття переслідувань. Змагання до самоозначення і самостійности є в кожного здатного до життя народу. Народ може існувати тільки в межах своєї держави й зараз, скоро тільки впали кайдани вікової неволі, український народ рішуче заявив, що на українській землі може бути паном тільки він один. Український народ не може допускати й думки, щоб хтось став йому поперек дороги. Тепер ясно, що московський народ нас не зрозумів і не може зрозуміти. Московський народ хоче лишити ся господарем на нашій землі, бажає далі панувати, а нам лишає становище раба. Се приневолило Союз української державности шукати інших шляхів. Новий шлях — се самостійна українська республіка, що може вступати в союзи з іншими державами по своїй уподобі. Наш Союз буде бороти ся усіма силами, щоб добити ся самостійности України й до сеї боротьби закликає усіх. Тільки шляхом самостійности вдасть ся нашому народові добути собі й волю й землю“.

Резолюція юнкерів-Українців. „Русское Слово“ з 14 червня н. ст. доносить з Києва: Утворений у Києві Союз Юнкерів ухвалив отсю резолюцію: „Не маючи досі відповіді на свою заяву з бажанням служити в українським національним війську, Всеукраїнський Юнкерський Союз постановив відмовити ся від усіх вакансій у неукраїнських частях і не на території України та жде вакансій тільки від Українського Військового Генерального Комітету“.

Останні вістки з України. Під заг. „Бажання Українців“ подає „Frankfurter Zeitung“ у ранішнім виданні з 27 червня таку відомість від свого стокгольмського кореспондента: „Як доносять з Києва, поки-що там привернено спокій. Війська, стягнені з фронту, перейняли охорону державного банку й публичних будинків. Тимчасове правительство заповіло висланню кількох своїх заступників до Києва, щоб нарадити ся з українським селянським комітетом і військовими делегатами над основами відокремлення України в межах російської держави. Пропозиції разом з планами автономії інших іногородців мають предложити будучим національним зборам. Керенський звелів повідомити український комітет, що він відкидає заборону українського військового зїзду. Зїзд висловив обурення всім тим так званім незалежним Українцям, що досі відмовили ся признати ухвали української військової організації“.

Тимчасове правительство, як доносить П. Т. А., звернуло ся до народу України з покличом, у котрім заявило, що воно все старало ся дійти до порозуміння з політичними партіями й соціалдемократичними організаціями України в справі реформ, які можна-б і треба-б сформулювати на будуче, щоб забезпечити всі права народу України аж до часу скликання Установчих Зборів.

У покликую стоїть: „Брати України! Не йдіть зловіщим пляхом до роздвоєння увільнених сил Росії! Не відривайтеся від матернього краю та не вносіть розбрату в спільну армію у хвили великої небезпеки! Не вносіть незгоди та братовбивства в ряди нації в тій хвилі, коли вона повинна бути тісно звязана з собою, щоб оберекти край від мілітарного розторощення і запанувати над внутрішніми труднощами. Через вашу нетерплячку й нагальність, щоб уже тепер закріпити політичний режим України, не завдавайте смертного удару цілій державі й собі самим, бо загибель Росії була-б також вашою загибеллю!“.

Як доносить стокгольмський кореспондент до ранішнього видання „Frankfurter Zeitung“ з 2 липня, петроградська преса живо займається покликом українського (селянського) зїзду до українського народу без огляду на тимчасове російське правительство, котре не є в силі удержати ладу, узяти в свої руки справи краю.

„Рфчь“ називає проклямацію лихим дотепом, у найгіршім разі звеном у ланцюзі німецьких спроб розшматкувати Росію. Правда, поклик говорить, що Україна не хоче зїрвати з Росією і бажає нове українське законодавство переложити на будучі російські національні збори, все-таки се незаперечений факт, що так звана Українська Центральна Рада виповіла послух тимчасовому правительству й проголосила себе самою правительством. Ще покажетъ ся, чи тимчасове правительство, котре упорається з гурмою максималістів, збереже Росію перед розпочатим розшматкуванням її. Для тимчасового правительства безумовно необхідно тепер ужити всіх засобів сили супротив Українців, котрі тепер хочуть довершити того, чого досі не могли осягнути Німці.

„Новое Время“ пробує говорити про українську справу в іронічнім тоні, але з нього виразно видно неспокій часописи. Часопись сподівається ся, що правительству вдасть ся без особливих утрат виїти зі сліпої вулиці, куди дістало ся наслідком української справи.

Також петроградський зїзд делегатів робітничих і салдатських рад займав ся теперішнім загостренням української справи. Українці Михальський і Ткаченко назвали невідповідною дотеперішню виминаючу тактику ради робітничих депутатів у національній справі, щоб скріпити силу демократії, й домогали ся негайної згоди зїзду на творення українських шкіл і полків. Фракція інтернаціоналістів заявила ся за повною автономією України й незалежністю Фінляндії.

І „Svenska Dagbladet“ доносить з Гапаранди, що петроградські часописи займають ся у передовицях проклямацією українського військового зїзду й Української Центральної Ради до народу України, в котрій повідомляють про замір самим порядкувати справи на Україні без огляду на російське тимчасове правительство. Найбільша частина часописей, між ними „Новое Время“, говорять про справу холоднокровно або зневажливо. Однак деякі признають, що київська проклямація представляє собою поважну державну проблему. Незвичайно нагально звергається против Українців „Рфчь“. Українська Центральна Рада — пише часопись — своєю проклямацією проголосила Україну дійсно відірваною від Росії. А се є звеном у пляхах Німеччини розшматкувати Росію. Цілий російський народ з виїмкою горетки большевиків як найрішучійше виступить проти того, колиб правительство мало показати ся слабим против успіхів пропаганди Союзу визволення України. З дальших донесень „Svenska Dagbladet“ довідуємо ся, що виступи Михальського й Ткаченка були відповідю на реферат Войтинського, котрий у національній секції петроградського союзу делегатів робітничих і салдатських депутатів запротестував проти сепаратистичних змагань національностей, як і проти домагання утворення національних армій.

Зі Стокгольму доносить австрійське кореспонденційне бюро, що збори українських правників у Києві проголосили судівництво на Україні незалежним від російського прави-

тельства та признали українську мову мовою судових розправ.

Як доносить П.Т.А., тимчасове правительство ухвалило вислати на Україну окрему комісію, що на місці має поінформувати ся про положення. Комісія складатиметь ся з найпопулярніших особистостей і найголовніших заступників політичних партій і організацій.

Вкінці, щоб і гумористики не бракувало, подаємо телеграму кореспонденції антанті „Північ-Полудне“: Київська преса осуджує проголошення самостійности України й твердить, що таке проголошення плянували вже в марті особи, що до останнього часу стояли в австрійській службі.

Київські Росіяне ставляють опір українським домаганням. „Новое Время“ з 12 червня н. ст. доносить з Києва: Південно-російський демократичний союз, обговоривши останні прояви українського руху у звязку з висланнем української делегації до Петрограду, післяв до тимчасового правительства, до петроградської Ради робітничих і салдатських депутатів, до селянського зїзду, голові комісії в справі підготування Установчих Зборів і членам Державної Думи півдня Росії таку телеграму: „Південно-російський демократичний союз, занепокоєний відомостями про майбутнє оповіщення автономії України, гадає, що сю справу можуть розв'язати лишень Установчі Збори та плебісцит цілого населення південної Росії. Оповіщення автономії тимчасовим правительством було-б неправним актом, бо нічим не доведено, що більшість Малоросів солідарна з Центральною Українською Радою“.

Таж газета з 13 червня н. ст. доносить з Києва: Виконавчий комітет громадських організацій (переважають в нім Росіяне. Ред.), обговоривши автономні домагання Центральної Української Ради, делегація якої знаходиться в Петрограді, вислав до помічника міністра внутрішніх справ Щецкина телеграму, в якій просить повідомити його про рішення в українській справі, прийняте нарадою, й дати виконавчому комітету можливість ще перед передачею сеї справи на розгляд тимчасовому правительству висловити свій погляд. На засіданню сконстатовано, що представники українських організацій фактично виступили зі складу виконавчого комітету громадянських організацій, переставши приходити на його засідання. В жаданнях української організації комітет бачить бажання одної нації сконцентрувати власть у своїх руках.

Склад президії Українського Військового Генерального Комітету. Як доносить „Кіевская Мысль“ з 9 червня н. ст., відбуло ся в залі Педагогічного Музею засідання Українського Військового Генерального Комітету. До президії вибрано: полковника Пилькевича, матроса Письменного, військового урядника Петлюру й прапорщика Полозова, до секретаріату Гореміку, Потішка, Чернявського; скарбником Певного.

Депутація Українців до Петрограду. Таж часопись доносить, що на засіданню Українського Військового Генерального Комітету вибрано депутацію з 4 людей для поїздки до Петрограду в цілі познайомлення правительства з ухвалами українського військового зїзду й виведення по можности скорої реалізації тих ухвал. У складу депутації увійшли полк. Пилькевич, прапорщик Чернявський, матрос Письменний і салдат Ровинський. Разом з депутацією генерального Комітету їдуть члени Центральної Української Ради: Єфремів, Винниченко, Ковалевський, Барановський, Одиноць, Степко, Сніжний і Сторубель.

✓ **Український Військовий Клуб і залога Камінця Подільського** послала телеграму князеві Львову й Керенському з жаданням негайного оповіщення акту про признавання автономії України, українізації армії та признавання окремого міністра для справ України (Р. С.).

Українське зібрання у Києві під охороною українських баталіонів. Петроградські часописи доносять, що у Києві знову відбуло ся масове зібрання Українців. Коли поліція ще раз пробувала заборонити віче, вмшали ся у справу

українські батальйони й заявили, що наради зборів відбуваються під їх охороною. Опісля поліція мусіла забрати ся.

Петроградський зїзд делегатів рад робітничих і салдатських депутатів у національній справі. П. Т. А. доносить, що всеросійський зїзд делегатів рад робітничих і салдатських депутатів прийняв ухвалу в національній справі, в котрій стоїть: Розвязка сеї справи підлягає тільки Установчим Зборам. Одначе між тим тимчасове правительство повинно негайно видати тимчасові закони, які признали-б усім народам, що заселяють Росію, право розпоряджувати ся своєю політичною будучиною й організувати її відповідно до свого бажання, а так само докладно означити урівноправненне мов, причім російській мові лишається застережена роля урядової мови.

Прилученне Холмщини до України. „Новое Время“ з 10 червня н. ст. доносить з Костроми, що евакуовані корінні мешканці холмської губернії на загальних зборах одноголосно висловили бажання, щоб Холмщину й Підлясе прилучити до України на основах автономности.

Про Білу в Холмщині, де почала виходити українська часопись, пишуть нам: Під час маєвої офензиви 1915 р. попали мені в одній школі річники „Холмск-ої Русі“. З цікавістю переглядав я число за числом. Зокрема-ж цікавили мене дописи з сіл та містечок. В що другім, третім числі була допись про Білу. На їх підставі виробив я собі такий погляд, що в Білій стрінув польський Drang nach Osten (напір на схід) на українську скелю. Читальня громадила щораз більше членів також і таких, які були лагінського обряду. За них головню йшла боротьба, бо Польща стояла на основі: cuius religio, eius regio (чия віра, того власть). Ширенне „Холмск ої Русі“ причинило ся без сумніву до скріплення православя, а заразом українства на західних, найбільш загрозованих окраїнах.

Др. В. І.

Український рух в Росії й Поляки. Краківська „Nowa Reforma“ в 295 ч. у передовиці „Українські змагання в Росії“, де називає стихійний український рух в Росії найбільшою несподіванкою сеї війни, так оцінює його у відношенню до Поляків: „Для нас, Поляків, у теперішнім укладі відносин такий український рух представляє так само плюси, як і мінуси. Перші містять ся в тім, що спричинене українським сепаратизмом розбиття Росії забезпечило-б нас раз на все перед небезпеками, які грозили-б нам від усякої царської чи республіканської російської імперії. А мінуси, і то дуже великі, містили ся-б у тім, що наш спір з Україною мусів би загострити ся і поширити ся на цілу довжину нашої етнічної з нею сумежності. Росія яко наша суперниця на сході усунула ся-б на дальший плян. Осередок, що по тім боці кермує тим спором, переніс ся-б з Петрограду чи Москви до Києва, а тут був би він з цілого ряду психологічних і традиційних причин значно сильніший ніж чисто бюрократичний петроградський чи московський. Зрештою для наших національних меншостей, що опирають ся на Україні головню на великій польській власности, українська республіка була-б далеко небезпечніша ніж якась російське правительство. Бо тут знову поруч усіх моментів чисто суспільної і економічної природи ділали-б з окремою силою психологічні моменти, які впливають з наново оживленої традиції боротьби й ненависти проти — польських панів“.

Злученне австрійської України в одну адміністраційну цілість. „Новое Время“ з 10 червня н. ст. подає телеграму з Женеви про новий адміністраційний поділ Австрії. Між иншим стоїть тут, що Галичину задумують поділити на дві часті, а з них східну злучити з Буковиною і вони будуть творити одно королівство під назвою волинсько-володимирського під військовою управою. Галичина й Буковина будуть у такій політичній залежності від Австрії, в якій у теперішній час находить ся Хорватія від Угорщини.

Всеукраїнський селянський зїзд. „Биржевыя Вѣдомости“ з 13 червня н. ст. подають таку телеграму П. Т. А. з Києва під датою 11 червня: Відкрив ся всеукраїнський селянський зїзд. Прибуло коло 1500 делегатів. У зїзді беруть участь проф. Грушевський, письменник Винниченко й инші.

— „Биржевыя Вѣдомости“ з 14 червня н. ст. подають таку телеграму П. Т. А. під датою 13 червня н. ст.: Всеукраїнський селянський зїзд у справі відношення до правительства постановив прилучити ся до домагань Української Центральної Ради, зложених в її декларації, жадати від тимчасового правительства негайного задоволення сих домагань, поручити Центральной Українській Раді вкупі зі Всеукраїнською Радою селянських депутатів виробити проект статуту автономії України й федеративно-демократичного ладу російської республіки та негайно скликати зїзд представників инших народів і областей, котрі добивають ся федеративно-демократичного державного ладу. Зїзд висловив ся за негайною українізацією всіх самоуправ і інституцій України.

В справі війни постановлено домагатися від правительства мира без анексії і контрибуції на основі самоозначення народностей. З огляду на згоду союзників переглянути воєнні договори, заключені царським правительством, зїзд уважає необхідним, аби тимчасове правительство вкупі з союзниками негайно виробило й оповістило умови, на яких вони годять ся заключити мир. Крім того зїзд висловив ся за обовязковою участю представників українського народу на мировім міжнароднім зїзді.

Ухвали волинського селянського зїзду. „Русское Слово“ з 8 червня н. ст. доносить з Житомира: Сьогодні скінчив ся селянський волинський зїзд. Узяло в нім участь біля 1500 осіб. Прийнято резолюції про передання цілої землі без викупу в руки працюючого народу, про скасування приватної власности на землю та про рівне користання землею. Окрім того зїзд признав необхідним передати в завідування земельних комітетів секвестровані маєтки бувших німецьких колоністів. У справі твердих цін на хліб ухвалено просити негайного заведення твердих цін на предмети ужитку. Земства, губернське та міське, постановлено скасувати. Замість них ухвалено вибрати окремі ради, повітову, сільську та губернську.

Ухвали харківського губернського селянського зїзду в земельній справі. „Биржевыя Вѣдомости“ з 12 червня н. ст. пишуть, що харківський губернський зїзд селянських депутатів ухвалив таку резолюцію в земельній справі: 1. Приватна власність на землі касується на завжди. Всі землі в приватнім посіданню, державні, монастирські, церковні та всі инші стають громадянським добром. 2. Користувати ся землею можуть тільки ті, хто буде оброблювати її своєю працею особисто, родиною або спільно з иншими, але без наємної праці. 3. Всі землі, як у приватнім посіданню, так і инші повинні перейти у всенародне користання без жадного викупу. 4. Загально-народній земельній фонд дістається в завідування місцевих окружних і центрального органу народньої самоуправи. 5. Надра землі, ліси, ріки, озера і ин. стають загально-народнім добром; форми користування ними устанавлюють центральні законодавні органи. 6. Загальні принципи земельного законодавства, що обовязують усю державу, устанавлюють Установчі Збори, а подрібне розробленне земельних законів згідно з умовами місцевого життя полишається автономним одиницям, на Україні — Українському Союзові. Остаточне порішення земельної справи устанавить ся на Установчих Зборах. Закликуючи трудове селянство здержати ся від самовільних захватів землі, губернська рада селянських депутатів вказує заразом на необхідну потребу участі зорганізованого селянства в устанавленню умов аренди землі, найму сільсько-господарських робітників і контролі над веденням сільського господарства, а також контролі над рубаннем лісів.

Українська гімназія у Полтаві. „Биржевыя Вѣдомости“ з 9 червня н. ст. подають телеграму П. Т. А. з Полтави під датою 7 червня: Надзвичайне зібранне полтавського повітового земства, поділяючи змагання Українців відкрити у Полтаві українську гімназію, ухвалило поробити заходи, щоб передати сій гімназії будинок і інвентарь полтавського „Інституту для благородних дівчат“ і асигнувало для гімназії на перший рік 10.000 рублів.

Український концерт-віче в Петрограді. „Новое Время“ з 10 червня н. ст. доносить, що петроградський комітет української партії с. р. уладив 11 червня н. ст. в оперній залі „Народнього Дому“ український концерт-віче при участі артистів Маріїнського театру, Музикальної драми, Народнього Дому, українського хору й бесідників партії.

Установчі Збори. Як доносять телеграми П. Т. А., комісія, якій поручено вироблення закону про вибори до Установчих Зборів, установила число депутатів на 800, а саме одного депутата на 200.000 мешканців. Кожда губернія творитиме виборчу округу, котра висилає найменше п'ятьох депутатів. Міста Петроград і Москва творитимуть окремі виборчі округи. Зійдуться Установчі Збори в осени дня 13 жовтня.

Висліди виборів до районних дум у Петрограді. Крім головної Думи на ціле місто заведено в Петрограді ще 9 районних дум. Недавно відбули вибори до цих дум на основі загального виборчого права й пропорціональності виборів. Висліди такі: всі відтинки й комбінації соціалістів, крім соц. дем. большевиків, дістали 389.932 голосів і 372 місць в радах, соціалдемократи-большевики 107.760 голосів і 105 місць, кадети 152.719 голосів і 157 місць, інші групи правіші кадетів 13.591 голосів і 14 місць. Всіх голосів подано 664.000, всіх радних (гласних) вибрано 648. З цих вислідів виборів бачимо, що несоціалістичні елементи дістали в районних радах ледво одну четвертину місць (26%), решту місць здобули соціалісти, в тім максималісти-большевики 16% загального числа виборних радних. Російські часописи відмічають, що вибори відбувалися при повній пасивності поміркованих елементів і при галасливій агітації, що межувала часто з терором, з боку найкращіших соціалістів.

Національно-політичні домагання всеросійського зїзду сїоністів. На зїзді сїоністів, як доносять „Биржевыя Вѣдомости“ (з 13 червня н. ст.), в справі національно-політичних домагань Жидів у Росії мав реферат І. Бруцкус. Він указав, що зріст сїонізму в Росії доказує тісний звязок сього руху з європейською історією, культурою і економією. Перед сїонізмом стоять три завдання: культурне відродження жидівства, соціалний переворот в економічнім укладі жидівства й політична організація жидівського народу. Основним маточником жидівської національної організації повинна бути жидівська громада, а органом усього російського жидівства — всеросійська рада. Серед громади сїонізм яко дрібно-буржуазійна партія стане в обороні інтересів працюючих мас. Сїоністична організація повинна стати політичною партією і вступати в бльок зиншими загально-російськими організаціями, з котрих найближше з усіх до сїонізму стоять народницькі партії.

В справі поправи долі полонених. Як подають „Биржевыя Вѣдомости“ з 10 червня н. ст., всеросійський офіцерський зїзд у Петрограді прийняв резолюцію в справі помочи російським полоненим. В резолюції вказано між иншим на необхідність звернути ся до демократії усього світа в справі режиму для полонених, який існує в Австро-Угорщині й Німеччині, а до правительств тих країв — з домаганням установити режим, який забезпечував би полоненим відповідні права. З огляду на те, що дипломатичними зносинами російському правительству не вдало ся досі істотно поправити долю російських полонених, зїзд настоював на негайнім приложенню відповідного режиму до полонених у Росії. На кінці підчеркнено бажаність найширших асигновань на справу помочи полоненим і пороблення всяких заходів у справі поширення виміни та збільшення числа інтернованих у неутральних краях.

Потрібні друкарські складачі-полонені. Звертаємось до наших читачів полонених розшукувати й подавати нам адреси товаришів полонених, що працювали в друкарнях і вмють добре складати (набірати). Треба чітко писати імя й назвище, особистий номер, назву табору й поштову адресу сих полонених складачів та присилати до редакції Вістника Союзу визволення України у Відні. — Nachrichtenblatt des Bundes zur Befreiung der Ukraina, Wien VIII, Josefstädterstraße 79, T. 19.

Полонені на українські школи в зайнятих землях. Друге число „Рідного Слова“ в Білій подає виказ жертв полонених, зібраних в українських таборах у Німеччині й пересланих редакції часописи з призначенням на українські школи 1777 марок 73 ф. і на виселенців 522 марки 27 ф.

Бібліографія.

В. Левинський. Царская Россия и украинской вopросъ. Женева, 1917. Стор. 104+(4). Ціна 1.50 фр.

Зміст: Передмова. 1. Історична боротьба Москви й Польщі за володінне над Україною. 2. Українська народність в рамках російської державности. 3. „Завершенне діла“ великого князя Івана Калити. 4. Великоруське громадянство й українська справа. 5. Вплив російської державности на українську національну думку. 6. Закінченне. — Книжка видана на складку українських соц. дем. робітників Канади.

Спомини з терневої дороги Преосвященного Митрополита Андрея гр. Шептицького. Видання Товариства св. Апостола Павла. Ч. 16. Львів 1917. Стор. 64. Ц. 1 кор.

Зміст: I. Царська тюрма. II. Труды Преосв. Митрополита для нашої церкви і народа. III. Події на початку війни. Становище Преосв. Митрополита. IV. Події у Львові по приході Росіян. Ув'язненне Митрополита. (Перше вивезенне Митрополита. Проповідь-Преосв. Митрополита в Успенській церкві. Друге вивезенне і заслання Преосвященного Митрополита). V. Доля Преосв. Митрополита на заслання. VI. Як відчув наш нарід заслання Преосв. Митрополита. VII. Освободженне Преосв. Митрополита і перемога доброї справи. До збірки додано кілька віршів Евгена Маделюха „На привіт пастирю“.

Куплю українсько-німецький словник. Dr. Vl. Vopršálek. K. Hötendorfstr. 23. Budweis.

В адміністрації „Вістника С. В. У.“ можна набути отєї книжки видавництва „Відродженне“:

Ів. КОТЛЯРЕВСЬКИЙ. Наталка Полтавка	Ціна 60 сот.
Гр. КВІТКА-ОСНОВЯНЕНКО. Перекоптіполе	„ 40 „
Ів. ФРАНКО. До свігла	„ 40 „
В. ВИННИЧЕНКО. На присгані	„ 40 „
М. ГРУШЕВСЬКИЙ. Про укр. мову й укр. школу	„ 48 „
М. ПОРШ. Про автономію України	„ 60 „
Б. СВИДЕРСЬКИЙ. Економічні нариси	„ 80 „

Бібліотека Полоненого. Серія перша:

Взірці української літератури в російським перекладі. Івань Франко. Моисей. З передм. й портр. автора. Ц. 1 К. О. Кобецъ. П'єсни пл'єнника. Ціна 20 с. з пересилкою 25 с.

Тимже накладом вийшли портрети В. Винниченка, Б. Грінченка, М. Грушевського, М. Драгоманова, О. Кобця, Ольги Кобилянської, М. Коцюбинського, Ів. Нечуя-Левіцького, В. Стефаніка, Лесі Українки, Ів. Франка і Т. Шевченка. 12 карток-портретів 1 кор. 20 сот. Замовляти на адресу: P. Djalow, Josefstädterstr. 79, 14; Wien.

Просимо усіх наших Читачів ласкаво вивірвати залеглости, відновити передплату на другий піврік і зєднувати нам нових передплатників серед своїх знайомих. При зміні адреси необхідно висилати 50 сот.

Коли заходить трудність при в с л ц і грошей, можна усякі квоти висилати поштовими марками.

Тим, хто не вивірняє залеглости й не відновить передплати, здержить ся висилку Вістника. Адміністрація.

Зміст: Російське правительство відкидає домагання Української Центральної Ради. — Чи перед українською військовою революцією? — Кубанське й донське козацтво. — Голос Француза в українській справі. — Др. М. Лозинський. Доля Івана Франка. — Ярослав Бесоловський. — ...к. Поклін евакуованих Волинців Тарасові Шевченкові. — В. Темницький. Міжнародна соціалістична конференція в Стокгольмі. Становище українського делегата з Австрії на соціалістичній конференції в Стокгольмі. Письмо до ради робітничих і солдатських депутатів у Петрограді. — Вісти. — Бібліографія.

Відповідає за редакцію: Микола Троцький. З друкарні Адольфа Гольцгаузена у Відні.